

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Година LXXXIII

Нови Сад, март 2011

Књига 71

Број 3

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ

Др Драган Јовашевић	Корупција у међународном и
упоредном кривичном праву / 111
Мр Зоран Илкић	Дејство акцесорних услова
осигурања / 152

РАСПРАВЕ

Др Владан Станојев	Примена нових начина за утврђивања
одлучних чињеница / 165
Љуба Слијепчевић	Уставна жалба / 177

САОПШТЕЊА

Са седница Управног одбора Адвокатске коморе Војводине / 185

*Указом Председништва СФРЈ бр. 64 од 12. јула 1988,
поводом 60-годишњице излажења,
„ГЛАСНИК” Адвокатске коморе Војводине
о д л и к о в а н
Орденом заслуга за народ са сребрном звездом*

CONTENTS

ARTICLES

Dragan Jovašević, Ph.D.

Corruption in International and
Comparative Criminal Law / 111

Zoran Ilkić, LL.M.

Effect of Accessory Insurance Terms
/ 152

DISCUSSIONS

Vladan Stanojev, Ph.D.

Application of New Ways for
Establishing Relevant Facts / 165

Ljuba Slijepčević

Constitutional Appeal / 177

NOTICES

From the meeting of Vojvodina Bar Association Board of Directors / 185

АДВОКАТСКА КОМОРА ВОЈВОДИНЕ

Основана 1921. у Новом Саду

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Покренут 1. јуна 1928.

Главни и одговорни уредници

Др Коста Мајински (1928–1932), др Никола Николић (1933–1936), др Василије Станковић (1936), др Славко М. Ђурић (1937), Владимир К. Хаџи (1937–1941), Милорад Ботић (1952–1972), Сава Савић (1973–1987), Мирослав Здјелар (1987–1994), др Слободан Бељански (1994–2004)

Уређивачки одбор

Др ЈАНКО КУБИЊЕЦ

главни и одговорни уредник
адвокат у Новом Саду

Др Енике Вег, адвокат у Новом Саду, Милан Добросављевић, адвокат у Новом Саду, др Жељко Фајфрић, адвокат у Шиду, др Славен Бачић, адвокат у Суботици, мр Вукица Мидоровић, адвокат у Кикинди

Технички уредник
Миљана Јовановић

Адреса Уредништва
21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1.
Телефон: 021/521–235; факс: 021/529–459
e-mail: panonija@eunet.rs
Рукописи се не враћају

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Ч А С О П И С З А П Р А В Н У Т Е О Р И Ј У И П Р А К С У

Година LXXXIII

Нови Сад, март 2011

Књига 71

Број 3

Ч Л А Н Ц И

UDC 343.352

Prof. dr Dragan Jovašević
Pravni fakultet u Nišu

KORUPCIJA U MEĐUNARODNOM I UPOREDNOM KRIVIČNOM PRAVU*

SAŽETAK: Među službenim krivičnim delima se posebno izdvajaju krivična dela korupcije koja predstavljaju samo različite oblike i vidove ispoljavanja zloupotrebe službenog položaja. Radi se o različitim oblicima i vidovima aktivnog (davanje mita) i pasivnog (primanje mita) podmićivanja koja poznaje veliki broj savremenih krivičnih zakonodavstava, ali i više međunarodnih akata, u prvom redu akata Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i Evropske unije. Zbog izuzetne opasnosti od koruptivnih ponašanja pojedinaca i grupa posebno u tranzicionim i multietničkim društvima, i međunarodna zajednica (univerzalna međunarodna organizacija oličena u Ujedinjenim nacijama kao i regionalne organizacije u prvom redu Savet Evrope i Evropska unija sa odgovarajućim organizacijama i agencijama u svom sastavu) je kroz niz međunarodnih pravnih akata postavila solidnu pravnu osnovu i instrumentarijum za organizovanu zajedničku akciju u otkrivanju, krivičnom progonu, procesuiranju i suzbijanju ovakvih protivpravnih ponašanja. U tom pogledu posebno su značajne aktivnosti Evropske unije o čijim naporima kao i aktivnostima specijalizovanih međunarodnih bezbednosnih organizacija upravo govori ovaj rad.

Ključne reči: korupcija, krivično delo, odgovornost, sankcije, međunarodna zajednica, pravni akti

* Rad primljen: 22. 07. 2009.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Upravo zato što još uvek ne postoji jedinstveni i opšteprihvaćeni pojam i definicija korupcije¹, iako se radi o pojavi davnašnjeg porekla u pravnoj, sociološkoj², filozofskoj, bezbednosnoj, politikološkoj i drugoj literaturi se mogu pronaći različita određenja ovog pojma. Pri tome pojedini autori daju jasne, precizne i koncizne definicije za razliku od onih koji opisnim putem pokušavaju da što širi krug različitih oblika pojavnog manifestovanja korupcije podvedu pod obeležja i karakteristike ovog pojma. Ima i onih autora koji se zadovoljavaju prostim tumačenjem zakonom određenog pojma korupcije (kroz krivična dela primanja mita i davanja mita), i to najčešće zbog pojma kako je određen u odredbama krivičnog zakonodavstva odnosno države. Naravno da pri tome možemo razlikovati definicije ovog pojma u međunarodnoj, odnosno u unutrašnjoj, nacionalnoj literaturi³.

Dakle, osnovu za organizovanu društvenu reakciju protiv učinilaca krivičnih dela korupcije čine akti međunarodne zajednice⁴. Pošto je ipak oštrica borbe protiv krivičnih dela korupcije i pored niza međunarodnopravnih akata donetih u okviru i pod okriljem univerzalnih međunarodnih organizacija⁵ (Ujedinjenih nacija i njenih organa) odnosno regionalnih organizacija (u prvom redu Saveta Evrope kao najznačajnije političke i bezbednosne regionalne organizacije u Evropi)⁶, ipak u nacionalnim okvirima, to je izlaganje o krivičnopravnim aspektima, obeležjima i karakteristikama krivičnih dela korupcije nepotpuno ako se bar u kratkim crtama ne ukaže na uporednopravna rešenja ovih inkriminacija u pozitivnopravnim sistemima nekih evropskih država⁷.

¹ D. Derenčinović, *Mit o korupciji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, broj 6/2001. godine, str. 1465–1468.

² D. Polšek, *Sociološka objašnjenja korupcije*, Društvena istraživanja, Zagreb, broj 2–3/1999. godine, str. 443–455.

³ V. Alibunarić, *Uloga medija u borbi protiv korupcije*, Zagreb, 2002. godine, str. 56–69; N. Sačić, *Korupcija, sudstvo i mediji*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 361–375.

⁴ R. Cvrčić, *Korupcija i instrumenti njezina suzbijanja u međunarodnoj zajednici*, Računovodstvo i financije, Zagreb, broj 8/2000. godine, str. 63–69; D. Derenčinović, *Prikaz Konvencije UN protiv korupcije*, Pravo i porezi, Zagreb, broj 3/2004. godine, str. 38–46.

⁵ D. Derenčinović, *Komentar Konvencije UN protiv korupcije*, Zagreb, 2005. godine, str. 81–94.

⁶ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazneno pravo*, Rijeka, 2005. godine, str. 204–206.

⁷ R. Asprin, *Mit i korupcija*, Zagreb, 2003. godine, str. 139–156.

2. KORUPCIJA I MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna zajednica se rano suočila sa opasnošću od korupcije⁸. Naime, korupcija predstavlja jedan od osnovnih oblika fenomenološkog ispoljavanja organizovanog kriminaliteta i to kriminaliteta izuzetno visokog stepena težine i opasnosti sa teškim posledicama po pojedinca i društvo⁹. Ovde se, naime, radi o organizovanim, često prikrivenim, dugotrajnim aktivnostima pojedinaca, grupa i organizacija u zemlji ili inostranstvu sa ciljem da putem novca ili druge imovinske koristi podriju temelje vlasti, zakonitost u postupanje javnih službi, odnosno vladavinu prava i na taj način povrede ili ugroze ljudska prava drugih lica¹⁰.

No, pored niza međunarodnopravnih akata koji su doneti od strane univerzalnih i regionalnih međunarodnih organizacija, od posebnog su značaja za borbu protiv korupcije koju vode pojedine države¹¹, pa tako i naša, u suzbijanju, suprotstavljanju i sprečavanju korupcije i međusobni, bilateralni i regionalni akti¹² zaključeni od strane nadležnih organa pojedinih država. U tom pogledu od posebnog je značaja jedan takav bilateralni ugovor zaključen sa Republikom Slovenijom 6. aprila 2001. godine.

Tako je 6. aprila 2001. godine tadašnji ministar unutrašnjih poslova SR Jugoslavije u ime naše zemlje potpisao sa Republikom Slovenijom „Sporazum o saradnji u borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine opojnim drogama i psihotropnim supstancijama, terorizma i drugih težih krivičnih dela”¹³. Ovim se sporazumom utvrđuju osnovi za institucionalizovanje zajedničke saradnje i napora u sprečavanju ovih negativnih, kriminogenih i antibezbednosnih pojava: organizovanog kriminala, korupcije, terorizma, trgovine opojnim drogama i drugih težih krivičnih dela (to su krivična dela koja su zaprećena nacionalnim krivičnim zakonodavstvom kaznom zatvora od pet godina ili težom kaznom).

⁸ S. Vasiljević, *Republika Hrvatska i međunarodna zajednica pred izazovom korupcije*, Pravnik, Zagreb, broj 1–2/1999. godine, str. 136–160.

⁹ D. Datzler, *Korupcija – sistemska ili individualna slabost*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 1–2/2005. godine, str. 249–261.

¹⁰ K. Holtz, *Korupcija u policiji*, Izbor, Zagreb, broj 4/1998. godine, str. 267–275; T. Tarle, *Korupcija u javnoj upravi*, Pravnik, Zagreb, broj 2/2004. godine, str. 129–141; N. Pantelić, *Uloga i značaj sektora unutrašnje kontrole policije u borbi protiv korupcije*, Revija za bezbednost, Beograd, broj 1/2007. godine, str. 17–20.

¹¹ R. Tanović, *Korupcija i borba protiv korupcije*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 1–2/2005. godine, str. 357–375.

¹² G. Meško, A. Anžić, *Corruption in Central and Eastern Europe at the turn of Millenium*, Ljubljana, 2000. godine, str. 47–53.

¹³ Ovaj je sporazum ratifikovan od strane Skupštine SRJ i objavljen u Službenom listu SRJ – Međunarodni ugovori, broj 4/2001.

Dalje, ovaj sporazum utvrđuje osnove zajedničke saradnje policijskih i pravosudnih organa obe države i usklađivanje njihovih zajedničkih akcija kao što su: 1) razmena informacija, 2) obavljanje policijske aktivnosti, 3) saradnja u istragama pojedinih krivičnih dela (za dela izvršena na teritorijama ovih država ili od strane državljana ovih država bez obzira gde su dela izvršena), 4) razmena rezultata kriminalističko-tehničkih istraga i 5) koordiniranje i usmeravanje policijske saradnje.

Ovim je sporazumom formirano zajedničko koordinaciono telo – Odbor koji ima za cilj da koordinira zajedničke aktivnosti u izvršavanju obaveza preuzetih sporazumom za ove zemlje potpisnice, s tim da je ustanovljena i periodična saradnja resornih ministara policija. I konačno, od značaja je za efikasno i kvalitetno suprotstavljanje različitim oblicima i vidovima prekograničnog kriminala, pa time i korupciji u Evropi, posebno za zemlje jugoistočne Evrope nedavno potpisana i ratifikovana Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi¹⁴ koju su potpisali ministri unutrašnjih poslova: Albanije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Moldavije, Rumunije i Srbije. Svakako da u ovom pogledu poseban značaj ima i delovanje Pakta za stabilnost jugoistočne Evrope ali i niza drugih međunarodnih organizacija kao što su: Interpol (međunarodna organizacija kriminalističke policije) i Europol¹⁵.

1. Evropska unija i suzbijanje korupcije

Još je Sporazum između vlada država Ekonomske unije Beneluks, Savezne Republike Nemačke i Francuske Republike o postepenom ukidanju kontrole na zajedničkim granicama (poznat kao Sporazum iz Šengena) zaključen 14. juna 1985. godine (a potom i odgovarajuća Konvencija o primeni Sporazuma iz Šengena od 19. juna 1990. godine u delu trećem pod nazivom: „Policija i bezbednost” u čl. 39–91) u poglavlju prvom, među „Kratkoročnim merama” u članu 9. odredio obavezu za strane ugovornice da intenziviraju i pojačaju saradnju između svojih carinskih i policijskih organa, posebno u borbi protiv kriminala, a naročito ... protiv poreskih i carinskih utaja i pronevera¹⁶.

¹⁴ *Službeni glasnik Republike Srbije*, broj 70/2007. od 23. jula 2007. godine.

¹⁵ W. J. Clifford, *Resolving judicial corruption while preserving judicial independence – comparative perspectives*, California Western International Law Journal, San Diego, broj 2/1998. godine, str. 341–351.

¹⁶ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, Beograd, 1996. godine, str. 9–17.

Potom sledi Ugovor o Evropskoj uniji¹⁷ iz Maastrichta zaključen 7. februara 1992. godine. Ovaj Ugovor u članu K.1. tačka 7. određuje da su radi ostvarenja ciljeva Evropske unije, posebno slobodnog kretanja lica, utvrđena pitanja od zajedničkog interesa u koje spada i „pravosudna saradnja u krivičnim stvarima”. Na taj način su formirana tri stuba Evropske unije¹⁸. Ovaj treći stub – saradnja država članica u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova je institucionalizovan u tački 9. (Naslov VI) koji razrađuje „policijsku saradnju u cilju preventivog delovanja i borbe protiv terorizma, nedozvoljene trgovine opojnim drogama i drugih teških oblika međunarodnog kriminala”¹⁹.

Za realizaciju postavljenih ciljeva u okviru „trećeg stuba” predviđeni su specifični instrumenti kao što su: a) utvrđivanje zajedničkih stavova, b) usvajanje „zajedničke akcije” i c) zaključenje konvencija u oblastima od zajedničkog interesa. Ovaj Ugovor sadrži i evolutivnu klauzulu (član K. 9) koja omogućava razvoj i razradu pojedinih odredbi kao i dve deklaracije, od kojih posebno, za temu našeg rada ističemo, Deklaraciju (broj 32) o saradnji između policija. Ova Deklaracija predviđa: a) usvajanje konkretnih mera kod usklađivanja istražnih radnji, b) formiranje banke podataka, c) usklađivanje razlika u vođenju istražnog postupka i d) mere za stručno osposobljavanje službenih lica²⁰.

Dalji doprinos Evropske unije u suprotstavljanju organizovanom transnacionalnom kriminalitetu predstavlja Deklaracija o borbi protiv organizovanog kriminala²¹ koja je usvojena 18. septembra 1992. godine u kojoj su ministri pravde i unutrašnjih poslova država članica Evropske unije naglasili odgovornost država za vođenje borbe protiv kriminala na njihovim teritorijama, ali su ukazali i na međunarodni prekogranični karakter opasnosti koje predstavljaju Mafija i ostale organizacije međunarodnog kriminala. U tom smislu su potvrdili potrebu jačanja efikasne saradnje između nadležnih organa država članica. U cilju ostvarenja ovako postavljenih zadataka, ministri su se saglasili o potrebi: a) razvoja saradnje u cilju konfiskacije proizvoda koji su dobijeni kao rezultat krivičnih dela, b) prevencije i kažnjavanja trgovine opojnim drogama i

¹⁷ Više: D. Mitrović, O. Račić, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 1996. godine; B. Babić, G. Ilić, *Jugoslavija i Evropska unija*, Beograd, 1996. godine.

¹⁸ N. Bodiroga Vukobrat, *Posebности pravne prirode Evropske unije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, broj 38/2001. godine, str. 351–369.

¹⁹ D. Lopandić, M. Janjević, *Ugovor o Evropskoj uniji – od Rima do Maastrichta*, Beograd, 1995. godine, str. 114–118.

²⁰ S. White, *Protection of the financial interests of the European Communities*, Hague, 1998. godine, str. 67–79.

²¹ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, op. cit., str. 187–188.

pranja novca²², c) organizovanja oštrih akcija protiv kompanija koje učestvuju u organizovanom kriminalu i c) nastavljanja aktivnosti u cilju poboljšanja postupaka ekstradicije između država članica²³.

Time je učinjen značajan napredak u transformaciji međudržavnih odnosa država članica Evropske ekonomske zajednice u Evropsku uniju²⁴ koji je svojevremeno inaugurisan Jedinstvenim evropskim aktom od 16. januara 1986. godine²⁵.

Ugovorom iz Amsterdama koji je usvojen 2. oktobra 1997. godine uspostavljen je prostor slobode, bezbednosti i pravde u okviru Evropske unije²⁶. Time je zapravo izvršena treća značajnija institucionalna reforma ove evropske regionalne ekonomske, političke i bezbednosne organizacije. U članu V, navedeni su između ostalog i sledeći ciljevi Unije: 1) da potvrdi svoj identitet na međunarodnoj sceni, posebno vođenjem zajedničke spoljne i bezbednosne politike što podrazumeva i postepeno utvrđivanje zajedničke odbrambene politike koja bi u dogledno vreme mogla dovesti do zajedničke odbrane i 2) da održi i ojača Uniju kao prostor slobode, bezbednosti i pravde u okviru koga je slobodno kretanje lica obezbeđeno uz paralelno usvajanje odgovarajućih mera iz oblasti kontrole spoljnih granica, azila, imigracije i prevencije kriminala²⁷.

Ostvarivanje ovih ciljeva je u Ugovoru zatim razrađeno u odgovarajućim poglavljima. Tako je u poglavlju o policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima istaknuto u članu 29. (ranije član K.1) da se navedeni ciljevi Evropske unije postižu²⁸: 1) sprečavanjem i borbom protiv organizovanog i

²² U borbu protiv pranja novca uključeni su razni organi i grupe u okviru Evropske unije kao što su: Grupa 15, Bazelski komitet, Odsek za usklađivanje borbe protiv krijumčarenja.

²³ U proteklom periodu Evropska unija je uložila velike napore u donošenju niza pravnih akata upravljenih na sprečavanje i suzbijanje pranja novca kao što su: Preporuka u vezi borbe protiv pranja novca od 29. novembra 1993. godine, Odluka o prosleđivanju Evropskom parlamentu dokumenata o organizovanom međunarodnom kriminalu od 13. jula 1994. godine, Zaključci o organizovanom međunarodnom kriminalu od 29. novembra 1993. godine, Izveštaj o pranju novca od 20. juna 1994. godine, Izveštaj o organizovanom kriminalu u Evropskoj uniji od 10. marta 1995. godine.

²⁴ B. Krivokapić, *Leksikon međunarodnog prava*, Beograd, 1998. godine, str. 119–122.

²⁵ R. Vukadinović, *Evropska ekonomska zajednica*, Beograd, 1991. godine, str. 54–67. Inače, Jedinstveni evropski akt ne spominje izričito saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, već se ona na posredan način spominje samo u dve deklaracije koje se odnose na čl. 13–19. Akta i u odredbama koje se odnose na Sud pravde, dok član 100. Akta upravo ističe nacionalnu jurisdikciju u ovim oblastima.

²⁶ U inostranoj pravnoj literaturi u poslednje vreme sve češće se govori o „evropskom kaznenom pravu” ili „evropskom pravosudnom kaznenom prostoru” čiju osnovu čine međunarodni izvori doneti u okviru i pod okriljem Saveta Evrope i Evropske unije (B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Evrope*, Zagreb, 2006. godine, str. 14–15).

²⁷ D. Lopandić, *Ugovor o Evropskoj uniji – Rim, Mاستriht, Amsterdam*, Beograd, 1999. godine, str. 37–46.

²⁸ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, Beograd, 2003. godine, str. 219–223.

drugog kriminala, a posebno... korupcije²⁹ ... i 2) bližom saradnjom pravosudnih i drugih nadležnih organa: policijskih, carinskih i dr. u državama članicama direktno ili posredstvom preko Evropske policijske službe (Europola)³⁰.

Zajednička delatnost u okviru policijske saradnje prema odredbi člana 30. (ranije K.2) Ugovora iz Amsterdama obuhvata: a) operativnu saradnju nadležnih državnih organa (policijskih i drugih specijalizovanih organa represije) u oblasti sprečavanja i otkrivanja krivičnih dela i istraživanja u toj oblasti, b) sakupljanje, čuvanje, obradu i analizu relevantnih informacija, c) saradnju i zajedničke inicijative u pogledu obuke, razmene oficira za vezu, detašmana, korišćenje opreme i kriminalističkih istraživanja, d) zajedničku procenu specifičnih istražnih tehnika koje se odnose na otkrivanje ozbiljnih oblika organizovanog kriminala³¹.

Nešto pre toga, detaljnije određenje osnova pravosudne saradnje država članica Evropske unije u krivičnim stvarima je učinjeno usvajanjem Konvencije o formiranju Evropske policije (konvencija Europol) na osnovu člana K.3. Ugovora o Evropskoj uniji (95/C/316/01) od 26. jula 1995. godine³². U članu 2. ove Konvencije je navedeno da Europol ima za cilj da poboljša u okviru saradnje između država članica, efikasnost nadležnih službi država članica i njihovoj saradnju na prevenciji i borbi protiv terorizma, ilegalne trgovine opojnim drogama i drugih oblika organizovanog međunarodnog kriminala, u slučajevima kada postoje konkretne indicije o postojanju neke kriminalne organizacije ili strukture na području dve ili više država članica³³.

Pri tome je istaknuto da u nadležnost Europola spadaju, između ostalih, i sledeća teška krivična dela: 1) pranje novca koje potiče od raznih kriminalnih radnji i 2) razna krivična dela u vezi sa tim (koja su navedena u Aneksu 1) među kojima se posebno ističe korupcija. U oblasti navedenih krivičnih dela, Europol naročito obavlja sledeće zadatke³⁴ (shodno članu 3. Konvencije): a) olakšava razmenu informacija između država članica, b) prikuplja, sortira i analizira informacije i podatke, c) preko svojih nacionalnih jedinica obaveštava

²⁹ Značajnu ulogu u borbi protiv korupcije, posebno državnih funkcionera imaju zaključci uvojeni na 19. evropskoj konferenciji ministara pravosuđa koja je održana na Malti juna 1994. godine kada je usvojen predlog Multidisciplinarnе radne grupe za utvrđivanje sistema mera u okviru Programa međunarodne borbe protiv korupcije. U maju iste godine su države članice OECD na konferenciji u Parizu usvojile Preporuke u vezi sa korupcijom u međunarodnim trgovinskim transakcijama (M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, op. cit., str. 103).

³⁰ Više: M. Santiago, *Europol and Police Cooperation in Europe*, Lampeter, 2000. godine.

³¹ T. C. Hartley, *Temelji prava Evropske zajednice*, Rijeka, 2004. godine, str. 124–137.

³² Lj. Stajić, *Osnovi bezbednosti*, Beograd, 2003. godine, str. 97–102.

³³ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazneno pravo*, Rijeka, 2005. godine, str. 373–376.

³⁴ D. Lopandić, M. Janjević, *Sporazum iz Šengena – za Evropu bez granica*, op. cit., 118–122.

nadležne službe država članica o informacijama koje se na njih odnose i obavještava ih o utvrđenim vezama između krivičnih dela, d) olakšava istrage u državama članicama dostavljajući im sve činjenice bitne za određeni krivični slučaj i e) koristi prikupljene i memorisane podatke³⁵.

Dalji korak u pravcu intenziviranja uloge Evropske unije u sprečavanju i suzbijanju teških oblika međunarodnih krivičnih dela predstavljaju napori upravljani na donošenje jedinstvenog krivičnog kodeksa pod nazivom: „Corpus iuris”³⁶. To je nacrt kodifikacije materijalnog, procesnog i izvršnog krivičnog prava Evropske unije koji je uradila komisija uglednih pravnih teoretičara pod vođstvom M. Delmas Martija³⁷ 1996. godine, a koji je revidiran u Firenci 1999. godine.

Radi se, zapravo, o pravnom projektu koji čini 35 članova koji su raspoređeni u dva dela: a) prvi deo (čl. 1–17) koji uređuje osnovna, suštinska materijalnoppravna pitanja i b) drugi deo (čl. 18–35) koji uređuje krivični postupak, organizaciju pravosuđa i izvršenje krivičnih sankcija. Ovaj je akt primarno usmeren na zaštitu finansijskih interesa Evropske unije, ali je njegova važnost znatno šira jer postavlja obrise budućeg evropskog krivičnog prava ili sistem nadnacionalnih krivičnopravnih normi. Polazna osnova „Corpus iurisa” je projekat Evropskog pravnog prostora koji se izražava kroz: a) asimilaciju, b) saradnju i c) harmonizaciju evropskih sistema krivičnopravne zaštite, a koji ima za cilj uređenje pravednije, jednostavnije i delotvornije krivičnopravne represije u oblasti zaštite finansijskih sredstava Evropske unije³⁸.

I konačno, specifičan doprinos razvoju krivičnog prava Evropske unije predstavljaju: 1) Ugovor o Evropskom Ustavu³⁹ tzv. Rimski Ustav iz 2004. godine (članak III – 275–277) i 2) Haški program⁴⁰ iz 2005. godine koji sadrži Deset prioriteta za sledećih pet godina u smislu „Partnerstva za evropsku obnovu u području slobode, bezbednosti i pravde” koji posebnu pažnju i aktivnosti organa Evropske unije preporučuju u području otkrivanja, sprečavanja i suzbijanja sledećih krivičnih dela: 1) falsifikovanje zajedničke valute Evra,

³⁵ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, op. cit., str. 312–313.

³⁶ B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Europe*, op. cit., str. 24–26.

³⁷ M. Delmas Marty, *Procedure penale d'Europe*, Padova, 2001., pp. 134–147; M. Delmas Marty, *The Contribution of Comparative Law to a Pluralist Conception of International Criminal Law*, Journal of International Criminal Justice, No. 1/2003., pp. 13–25.

³⁸ A. Cadoppi, *Towards a European Criminal Code*, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, 1996., pp. 2–17.

³⁹ V. Đ. Degan, B. Pavišić, *Međunarodno kazneno pravo*, op. cit., str. 373–376.

⁴⁰ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The Hague Programme – Ten priorities for the next five years*, Security and Justice, COM (2005) 184 Final – Non published in the Official Journal (Više: B. Pavišić, *Kazneno pravo Vijeća Europe*, *Ibid*, str. 25–27.

2) prevare u vezi sa kreditnim karticama i čekovima, 3) pranje novca, 4) trgovina ljudima, 5) računarske sabotaze i napadi računarskim virusima, 6) korupcija u privatnom sektoru i 7) zagađenje mora⁴¹.

Na 21. konferenciji evropskih ministara pravde koja je održana 1997. godine u Pragu⁴² konstatovano je da je „korupcija jedan od sastavnih pratećih fenomena organizovanog kriminala. Organizovani kriminal putem korupcije nastoji da dobije potrebne informacije, da minimizira rizik otkrivanja od strane policije i da ostvari odlučujući uticaj u društvu. Organizovani kriminal ima na raspolaganju znatna finansijska sredstva što korupciji daje nekontrolisanu dimenziju”.

2. Interpol i suzbijanje korupcije

U preduzimanju različitih mera i radnji u cilju suprotstavljanja i sprečavanja različitih oblika i vidova korupcije, kao i kriminaliteta uopšte, a posebno je značajna uloga Organizacije međunarodne kriminalističke policije (poznatije kao Interpol) koja je osnovana 1923. godine na međunarodnoj konferenciji u Beču u prisustvu 135 delegata iz 19 država Starog kontinenta.

Međunarodna organizacija kriminalističke policije – Interpol⁴³ ima za osnovni cilj uspostavljanje efikasne i kvalitetne međunarodne saradnje među pojedinim državama na planu suzbijanja i sprečavanja kriminaliteta međunarodnog, internacionalnog karaktera. Stoga je potpuno logično da ova organizacija koja ima sedište u Francuskoj, a nacionalne biroa u svakoj pojedinoj državi članici, ima posebno značajnu ulogu u nastojanjima da se međunarodna zajednica uopšte, a posebno pojedine države efikasno, zakonito i kvalitetno, suprotstave različitim oblicima i vidovima korupcije.

Prema članu 2. Statuta Interpola zadatak je ove međunarodne organizacije da:

- 1) pomaže i razvija međunarodnu pomoć svih kriminalističkih službi u okviru zakona onih država koje su njegove članice pridržavajući se duha Opšte deklaracije o pravima čoveka Ujedinjenih nacija iz 1948. godine i
- 2) potpomaže, izgrađuje i pruža pomoć svim međunarodnim i nacionalnim institucijama koje učestvuju u borbi (suzbijanju – dakle represiji)

⁴¹ Više: V. C. Wingaert, *Criminal Procedure Systems in the European Community*, London, 1993. godine; V. C. Wingaert, G. C. Stessens, *International criminal law: a collection of international and european instruments*, Hague, 1996. godine; J. Pradel, G. Corstens, *Droit penal europeen*, Paris, 2002. godine.

⁴² V. Gilmor, *Prljavi novac*, op. cit., str. 18.

⁴³ Ž. Aleksić, M. Škulić, *Kriminalistika*, Beograd, 2002. godine, str. 33–34.

ili sprečavanju (prevenciji) svih vrsta i oblika kriminaliteta (osim kada se radi o političkim i vojnim krivičnim delima odnosno delima protiv vere ili rase)⁴⁴.

U cilju efikasnog sprovođenja poslova i zadataka iz svoje nadležnosti Interpol u svom sedištu poseduje ogromnu centralnu kartoteku kao i brojne evidencije u koje gotovo svakodnevno pristižu brojni podaci sa svih strana sveta o izvršenim, pokušanim ili pripremanim krivičnim delima odnosno njihovim učiniocima. Interpol dalje prikuplja, sređuje, analizira i razmenjuje brojne podatke i informacije o izvršenim krivičnim delima, njihovim učiniocima, kriminalnim grupama i organizacijama, vrši identifikaciju sumnjivih lica ili lica za kojima je raspisana poternica, zatim lišava slobode lica zbog postojanja osnovane sumnje da su učinila neko krivično delo, ali uvek postupajući po nalogu pravosudnih organa pojedinih država itd.

Prema slovu Statuta, Interpol je nadležan za postupanje u sledećim slučajevima:

- 1) ilegalna proizvodnja i trgovina opojnim drogama,
- 2) falsifikovanje i proturanje novca, čekova i drugih vrednosnih papira,
- 3) falsifikovanje umetničkih dela,
- 4) krađe, prevare i provale,
- 5) ubistva i
- 6) prostitucija i trgovina belim robljem.

Saradnja u okviru Interpola se najčešće odvija preko centralnih nacionalnih biroa u pojedinim zemljama. Jedan od posebno značajnih polja ovoga rada svakako predstavljaju i međunarodne potrage kao i objave, zatim međunarodni nalozi za hapšenja (crvene poternice), obaveštenja o međunarodnim kriminalcima bez zahteva za hapšenja (zelene objave), zahtevi za obaveštenja o kriminalcima (plave objave), traganje za nestalim licima, obaveštenja o neidentifikovanim leševima i sl.

Pored Interpola određenu pomoć pojedinim državama u suprotstavljanju različitim oblicima i vidovima kriminaliteta u Evropi pruža i Europol – organizacija kriminalističke policije država članica Saveta Evrope osnovan 1995. godine. I nadležnost ove regionalne policijske organizacije se posebno ogleda u preduzimanju različitih delatnosti na pružanju međunarodne saradnje pojedinih država kao i međunarodne krivičnopravne pomoći u suzbijanju i sprečavanju kriminaliteta internacionalnog karaktera, a između ostalog svakako i korupcije na evropskom kontinentu⁴⁵.

⁴⁴ Z. Đorđević, *Uloga Interpola u borbi na suzbijanju krijumčarenja droge*, Budva, Zbornik radova, 2004. godine, str. 333–341.

⁴⁵ Savet Evrope, *Zbirka dokumenata*, op. cit., str. 131.

3. Europol i suzbijanje korupcije

Pored Interpola, značajnu ulogu u borbi evropskih država (posebno država koje su članice Evropske unije) protiv korupcije ima i Europol, organizacija evropske policije osnovana 1995. godine.

Prema članu 2. Konvencije Europol iz 1995. godine ova regionalna organizacija u okviru Evropske unije ima za cilj da poboljša u okviru saradnje među državama efikasnost nadležnih službi država članica Evropske unije i njihovu saradnju u prevenciji i borbi protiv terorizma, ilegalne trgovine drogom i drugih oblika organizovanog međunarodnog kriminala u slučajevima kada postoje konkretne indicije o postojanju neke kriminalne organizacije ili strukture na području dve ili više država i kada se s obzirom na obim i ozbiljnost slučaja nameće potreba da države pokrenu zajedničku akciju⁴⁶.

Pravni osnov za uspostavljanje, delovanje i nadležnost postupanja Europola nalazi se u glavi šest Ugovora o Evropskoj uniji iz Maastrichta (članovi K–K9). Ove je odredbe dalje konkretizovao Ugovor o Evropskoj uniji iz Amsterdama (čl. 29–42) iz 1999. godine odnosno Ugovor u Nici (član 7) iz 2001. godine⁴⁷. Osnovni ciljevi ovako uspostavljene policijske i pravosudne saradnje zemalja članica ove evropske integracije u oblasti kontrole kriminaliteta jesu: 1) uspostavljanje visokog nivoa zaštite građana u okviru svojih sloboda i prava, 2) uspostavljanje visokog nivoa bezbednosti i 3) uspostavljanje visokog nivoa obezbeđenja pravde odnosno vladavine prava, razvijanjem zajedničkih aktivnosti država u oblasti policijskih i pravosudnih poslova u krivičnim stvarima i sprečavanja rasizma i ksenofobije. Ovaj se cilj najpotpunije može ostvariti energičnom, koordiniranom i efikasnom akcijom protiv organizovanog kriminala, posebno terorizma, trgovine opojnim drogama i belim robljem, krijumčarenja oružja i droga kao i trgovinom decom⁴⁸.

Policijska saradnja u ovom pogledu obuhvata stvaranje i organizovanje specijalizovanih institucija za uspešnu kontrolu i suzbijanje kriminaliteta uopšte, a posebno teških i opasnih oblika i vidova kriminaliteta internacionalnog karaktera. Ta policijska saradnja obuhvata ne samo zajedničku delatnost policijskih (dakle represivnih organa), već i saradnju carinskih i drugih specijalizovanih službi bilo direktnom saradnjom između država članica ove organizacije bilo posredstvom i preko Europola.

Ta se saradnja neposredno odnosi na preduzimanje operativnih aktivnosti u cilju sprečavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih dela, na sakupljanje i čuvanje, obradu, analizu i razmenu relevantnih informacija u vezi sa sumnjivim

⁴⁶ M. Janjević, *Treći stub Evropske unije*, Beograd, 2003. godine, str. 145–157.

⁴⁷ H. Goepfing, *Kriminologie*, München, 1997. godine, str. 542–544.

⁴⁸ Z. Stefanović, *Pravo Evropske unije*, op. cit., str. 231 i dalje.

finansijskim transakcijama, na zajedničku inicijativu u pogledu obuke, razmene službenika kao i korišćenja opreme i određenih kriminalističkih istraživanja, kao i na zajedničku procenu specifičnih istražnih tehnika u otkrivanju ozbiljnih oblika kriminaliteta posebno onog organizovanog karaktera⁴⁹.

Osnovne aktivnosti Europolu su usmerene na suzbijanje i borbu protiv teških oblika kriminala, na razvijanje policijske saradnje u okviru država članica Evropske unije i razmenu informacija radi omogućavanja uspešne aktivnosti nacionalnih policija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Ova se organizacija posebno angažovala na intenziviranju saradnje između pojedinih država i njihovih nadležnih policijskih, pa i pravosudnih organa, na pripremi, koordinaciji i realizaciji određenih istražnih radnji uključujući i učešće u zajedničkim operativnim akcijama zajedničkih ekipa, ustanovljenju mreže istraživanja, dokumentacije i statistike posebno o prekograničnom kriminalu gde se posebno ističe: krijumčarenje droga, oružja i ljudi, a tu naročito žena i dece.

Pored Europolu određeni značaj i ulogu u sprečavanju i suzbijanju korupcije ima i niz drugih evropskih regionalnih organizacija⁵⁰. To su: 1) Evropska sudska mreža – European Judicial Network (osnovan Zajedničkom akcijom juna 1998. godine), 2) Evropsko odeljenje za sudsku saradnju – Eurojoust (osnovan na sastanku Evropskog saveta u Tampereu 1999. godine, a regulisan Ugovorom iz Nice 2001. godine odnosno odlukom Saveta Evrope iz 2002. godine) i 3) Evropsko odeljenje za suzbijanje prevara – OLAF ili European Anti Fraud Office (osnovan ugovorom iz Matrihta 1988. godine, a rekonstruisan 1999. godine)⁵¹. Ugovorom iz Nice iz 2001. godine posebno je značajna aktivnost formiranog Evropskog odeljenja za sudsku saradnju u unapređivanju zajedničkih policijskih i pravosudnih aktivnosti.

Tako je Savet Evrope u svom Izveštaju⁵² od 19. marta 1998. godine izrazio između ostalog odlučnost da se bori svim raspoloživim sredstvima i merama različitim oblicima i vidovima ilegalne proizvodnje i trgovine (u prvom redu krijumčarenja) opojnim drogama. Na temelju „izražene zabrinutosti zemalja članica Saveta Evrope” European Drug Abuse pri Europolu je obavezan da intenzivira napore uzimajući u obzir informacije dobijene od pojedinih zemalja čak i onih koje u to vreme nisu pripadale ovoj regionalnoj organizaci-

⁴⁹ D. Nelken, *Collar Crime*, Oxford Handbook of Criminology, 2000. godine, str. 901 ; U. Eisenberg, *Kriminologie*, München, 2001. godine, str. 713.

⁵⁰ S. Soković, *Iskustva EU u suzbijanju teških oblika kriminala*, Zbornik radova, Budva, 2004. godine, str. 173–187.

⁵¹ Više: Z. Stefanović, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2003. godine; R. Vukadinović, *Pravo Evropske unije*, Beograd, 2001. godine; D. Lopandić, *Osnivački ugovori Evropske unije*, Beograd, 2001. godine.

⁵² Lj. Stajić, *Osnovi bezbednosti*, op. cit., str. 150–151.

ji. Tako je Europol preuzeo ulogu koordinatora svih aktivnosti na suzbijanju ilegalne fabrikacije i krijumčarenja opojnim drogama i drugim psihotropnim supstancijama.

3. KORUPCIJA U UPOREDNOM PRAVU

Dakle, osnovu za organizovanu društvenu reakciju protiv učinilaca krivičnih dela korupcije čine akti međunarodne zajednice⁵³. Pošto je ipak oštrica borbe protiv krivičnih dela korupcije⁵⁴ i pored niza međunarodnopravnih akata donetih u okviru i pod okriljem univerzalnih međunarodnih organizacija (Ujedinjenih nacija i njenih organa) odnosno regionalnih organizacija (u prvom redu Saveta Evrope kao najznačajnije političke i bezbednosne regionalne organizacije u Evropi), ipak u nacionalnim okvirima, to je izlaganje o krivičnopravnim aspektima, obeležjima i karakteristikama krivičnih dela korupcije nepotpuno ako se bar u kratkim crtama ne ukaže na uporednopravna rešenja ovih inkriminacija u pozitivnopravnim sistemima nekih evropskih država⁵⁵.

Praktično od kada se pojavilo činovništvo kao deo upravnog ili javnopravnog ili administrativnog aparata javljaju se i krivična dela korupcije. Ovo su krivična dela i danas u različitim oblicima i vidovima ispoljavanja prisutna u skoro svim savremenim krivičnopravnim sistemima. Na to ukazuje i činjenica da se države u cilju održanja autoriteta državne i uopšte javne vlasti i obezbeđenja poštovanja pravnog poretka i aksioma pravne države svim raspoloživim sredstvima suprotstavljaju načinima i oblicima povređivanja i ugrožavanja službene dužnosti, javnih ovlašćenja javnih službenih lica (državnih ili javnih činovnika). U tom pravcu svakako da i krivičnopravna zaštita službene dužnosti (pored drugih vidova kaznenopravne zaštite: odgovornosti za privredne prestupe, prekršaje ili disciplinske prestupe) igra posebno značajnu i osobenu ulogu.

U cilju potpunijeg i svestranijeg sagledavanja krivičnopravne problematike korupcije kao antipoda pravne države i vladavine prava⁵⁶, stoga nije dovoljno samo da se posvetimo teorijskoj i praktičnoj analizi oblika ispoljavanja, obeležja i karakteristika ovih krivičnih dela shodno rešenjima iz domaćeg krivičnog zakonodavstva, pravne teorije i sudske prakse, već je potrebno (i poželjno) da određenu pažnju posvetimo i uporednopravnoj (komparativno

⁵³ S. Vasiljević, *Republika Hrvatska i međunarodna zajednica pred izazovom korupcije*, Pravnik, Zagreb, broj 1-2/1999. godine, str. 136-160.

⁵⁴ M. Tomanović, *Krivična dela korupcije u krivičnom zakonodavstvu Srbije i bivšem jugoslovenskom zakonodavstvu*, Sudska praksa, Beograd, broj 6/2007. godine, str. 52-59.

⁵⁵ M. Vujin, *Značaj međunarodne saradnje u borbi protiv korupcije*, Zbornik radova, Privredni kriminal i korupcija, Beograd, 2001. godine, str. 217-224.

⁵⁶ Grupa autora, *Korupcija u odsustvu vladavine prava*, Sarajevo, 2004. godine, str. 45-59.

pravnoj) analizi ovih krivičnih dela u savremenim krivičnopravnim sistemima⁵⁷. Stoga ćemo na ovom mestu dati prikaz nekoliko nama dostupnih zakonskih rešenja inkriminacija krivičnih dela korupcije (s tim što moramo reći da se ova krivična dela mogu javiti pod različitim nazivom i sa različitom sadržinom, obeležjima i karakteristikama te propisanom kaznom).

1. Albanija

Krivični zakonik Republike Albanije⁵⁸ od 27. januara 1995. godine u Sekciji 2, u grupi krivičnih dela protiv aktivnosti državnih organa javne vlasti, predviđa u članu 260. krivično delo pod nazivom: „Primanje mita”. Ovo delo ima samo jedan oblik – pravo pasivno podmićivanje. Delo čini lice koje vrši državnu funkciju, javnu službu ili drugo zanimanje, a koje primi nagradu, poklon ili drugu korist da u okviru svoje delatnosti preduzme ili propusti neku radnju u okviru službe, dužnosti ili zanimanja kako bi drugo lice na taj način pribavilo kakvu uslugu, nagradu, posao ili drugu korist.

Dakle, ovde je radnja izvršenja primanje (a ne samo zahtevanje, traženje) kakvog poklona ili druge koristi. Kao učinilac dela može da se javi samo lice koje ima određeno svojstvo – lice koje vrši državnu funkciju, javnu službu ili drugo zanimanje. Za ovo delo propisana je kazna zatvora od tri do deset godina.

Inače, albanski zakonodavac ne poznaje krivično delo davanja mita što se može pripisati kriminalnopolitičkim razlozima nekažnjavanja davaoca mita kako bi se lakše i jednostavnije moglo dokazati izvršenje krivičnog dela primanja mita.

2. Belorusija

Krivični zakonik Republike Belorusije⁵⁹ donet 1960. godine sa izmenama i dopunama koje su učinjene do 1. maja 1994. godine u glavi 12, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa više korupcijskih krivičnih dela.

U članu 169. je određeno krivično delo: „Primanje mita”. Delo ima više oblika ispoljavanja. Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do deset godina sa konfiskacijom imovine čini službeno lice koje s umišljajem nedopušteno prihvati poklon, vrednost ili drugu korist od vlasništva da bi u vršenju službe ili uz pomoć ili popustljivost u vršenju službene dužnosti doneo

⁵⁷ D. Derenčinović, *Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i uporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 3/2001. godine, str. 56–68.

⁵⁸ *Criminal code of the Republic of Albania*, Official text, Tirana, 1995. godine.

⁵⁹ *Criminal code of the Republic of Belarus*, 1960. godine sa izmenama i dopunama do 1. maja 1994. godine, Minsk, 1995. godine.

rešenje ili preduzeo kakvu radnju odnosno propustio kakvu radnju u korist lica koje je dalo mito.

Delo ima dva teža oblika ispoljavanja. Prvi teži oblik za koji je propisana kazna zatvora od pet do petnaest godina uz konfiskaciju imovine postoji u sledećim slučajevima: a) ako je radnja primanja mita preduzeta na osnovu dogovora između dva ili više lica, b) ako je radnja primanja mita ponovljena, dakle preduzeta od strane povratnika (gde je povrat kvalifikatorna okolnost koja utiče na težu kvalifikaciju ovog dela), c) ako je primljeno mito u velikom iznosu. Koji je to veliki iznos primljenog mita, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju i d) ako je mito primljeno uz upotrebu prinude – dakle iznuđivanjem, gde je način preduzimanja radnje kvalifikatorna okolnost.

Najteži oblik krivičnog dela primanja mita postoji u dva slučaja: a) kada je radnju izvršenja preduzelo službeno lice koje je prethodno bilo osuđivano za krivično delo podmićivanja i b) kada je primljeno mito u naročito velikom iznosu. Koji je to naročito veliki iznos datog mita, predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od osam do petnaest godina i konfiskacija imovine.

U članu 169. 1. Krivični zakonik Republike Belorusije predviđa delo pod nazivom: „Posredovanje u podmićivanju”. Ovde je zapravo saučesništvo u smislu pomaganja dobilo karakter samostalne radnje izvršenja za koju je propisana kazna zatvora od dve do osam godina. Delo se sastoji u direktnom povezivanju davaoca i primaoca mita. Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina i konfiskacija imovine čini lice: a) koje je ponovilo krivično delo korupcije (dakle u slučaju postojanja povrata) i b) koje zloupotrebljava službenu dužnost za preduzimanje ove radnje.

Poslednje krivično delo korupcije je predviđeno u članu 170. pod nazivom: „Davanje mita”. I ovo delo ima osnovni, teži i lakši oblik ispoljavanja. Osnovno delo za koje je propisana kazna zatvora od tri do osam godina postoji u slučaju davanja mita (poklona, nagrade ili druge koristi) bilo kom licu, u bilo kom iznosu ili sa bilo kojim ciljem.

Teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina i konfiskacija imovine čini lice ako je radnju izvršenja preduzelo ponovljeno ili lice koje je prethodno bilo osuđivano za delo korupcije.

Lakši oblik ovog dela za koji se učinilac može u potpunosti osloboditi od krivične odgovornosti (pa i kazne) postoji ako je davalac mita bio prinuđen na davanje mita ili ako davalac mita posle preduzete radnje izvršenja svoje delo dobrovoljno prijavi nadležnom organu.

3. Bosna i Hercegovina

Krivična dela korupcije⁶⁰ su u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine⁶¹ predviđena u posebnoj glavi pod nazivom: „Krivična dela korupcije i krivična dela protiv službene i druge odgovorne funkcije”. Ova krivična dela predstavljaju, zapravo, različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja i javnih ovlašćenja u vršenju službene dužnosti od strane službenih ili odgovornih lica kao nosilaca tih ovlašćenja⁶². Ove inkriminacije imaju za cilj da obezbede ispravnost, celishodnost, efikasnost i zakonitost u radu državnih organa koji vrše javna ovlašćenja i da se tako očuva poverenje građana u pravni poredak i pravnu državu.

Izvršilac ovih krivičnih dela može biti službeno lice, osim dela davanja mita koje može da izvrši bilo koje lice. Službeno lice u smislu člana 1. stav 3. KZ BiH može biti: 1) izabrani ili imenovani funkcioner u organima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti Bosne i Hercegovine i u drugim državnim i upravnim ustanovama ili službama koje vrše određene upravne, stručne i druge poslove u okviru prava i dužnosti vlasti koja ih je osnovala; 2) lica koja stalno ili povremeno vrše službenu dužnost u ovim upravnim organima ili ustanovama; 3) ovlašćeno lice u privrednom društvu ili u drugom pravnom licu kome je zakonom ili drugim propisom donesenim na osnovu zakona povereno vršenje javnih ovlašćenja, a koje u okviru tih ovlašćenja vrši određenu dužnost i 4) drugo lice koje vrši određenu službenu dužnost na osnovu ovlašćenja iz zakona ili drugog propisa donesenog na osnovu zakona. U članu 1. stav 7. KZ BiH određen je pojam stranog službenog lica. To je član zakonodavnog, izvršnog, upravnog ili sudskog organa strane države, javni funkcioner međunarodne organizacije i njenih organa, sudija i drugi funkcioner međunarodnog suda na službi u Bosni i Hercegovini. Na isti način pojam službenog lica i stranog službenog lica određuju i čl. 2. st. 3. odnosno st. 8. KZ FBiH, čl. 2. st. 3. odnosno st. 8. KZ DBiH i čl. 147. st. 3. odnosno st. 6. KZ RS.

Kao izvršilac ovih dela može se pojaviti i odgovorno lice pod kojim se prema čl. 1. st. 5. KZ BiH, čl. 2. st. 6. KZ FBiH, čl. 2. st. 6. KZ DBiH i čl. 147. st. 4. KZ RS smatra: lice u privrednom društvu ili drugom pravnom licu kome je s obzirom na njegovu funkciju ili na osnovu posebnog ovlašćenja poveren određeni krug poslova koji se odnose na primenu zakona ili propisa donesenih na osnovu zakona ili opšteg akta privrednog društva ili drugog pravnog lica u

⁶⁰ M. Budimlić, *Potreba usaglašavanja mjera za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 319–335.

⁶¹ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio*, Sarajevo, 2005. godine, str. 96–100.

⁶² A. Šaković, *Organizovani ekonomski kriminal u odnosu na korupciju i pranje novca u Bosni i Hercegovini*, Kriminalističke teme, Sarajevo, broj 3–4/2003. godine, str. 183–193.

upravljanju i rukovanju imovinom ili se odnose na rukovođenje proizvodnim ili nekim drugim privrednim procesom ili na nadzor nad njima.

Ova krivična dela su predviđena u glavi devetnaest Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine⁶³, glavi trideset prvoj Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine⁶⁴, glavi trideset prvoj Krivičnog zakona Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁶⁵ i glavi dvadeset sedam Krivičnog zakona Republike Srpske⁶⁶.

U ovoj su glavi predviđena dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje poklona i drugih oblika koristi i 2) davanje poklona i drugih oblika koristi.

1) Primanje poklona i drugih oblika koristi je prvo krivično delo korupcije predviđeno u članu 217. KZ BiH, članu 380. KZ FBiH, članu 374. KZ DBiH i članu 351. KZ RS. Delo se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog, stranog službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁶⁷.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

⁶³ *Službeni glasnik Bosne i Hercegovine* broj: 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004 i 61/2004.

⁶⁴ *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine* broj: 36/2003, 37/2003, 21/2004 i 69/2004.

⁶⁵ *Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine* broj: 10/2003 i 45/2004.

⁶⁶ *Službeni glasnik Republike Srpske* broj: 49/2003 i 108/2004.

⁶⁷ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio*, op. cit., str. 96–98.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od šest meseci do pet godina, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja poklona i drugih oblika koristi propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Bosne i Hercegovine pod nazivom: „Davanje poklona i drugih oblika koristi” je predviđeno u članu 218. KZ BiH, članu 381. KZ FBiH, članu 375. KZ DBiH i članu 352. KZ RS. Delo se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁶⁸.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana. Posredovanje u sebi objedinjuje podstrekavanje i pomaganje u davanju mita. Ono se čini davanjem inicijative, uveravanjem, uspostavljanjem veze, preuzimanjem predmeta poklona od davaoca i uručivanjem primaocu. Poklon ili obećanje poklona ili druge koristi u svim oblicima treba da je dat službenom ili odgovornom licu u institucijama Bosne i Hercegovine odnosno stranom službenom licu.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje zatvor od šest meseci do pet godina odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine za zakonito izvršenje radnje. Predmeti poklona

⁶⁸ B. Petrović, D. Jovašević, *Krivično (kazneno) pravo, Posebni dio, Ibid*, str. 98–100.

i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioca dela pod sledećim uslovima: 1) da je poklon dat na zahtev službenog, stranog službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre njegovog otkrivanja ili saznanja da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

4. Crna Gora

Krivični zakonik Republike Crne Gore⁶⁹ iz 2003. godine u glavi trideset četvrtoj, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 423. KZ RCG i 2) davanje mita u članu 424. KZ RCG.

1) Primanje mita se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi za sebe ili drugog, od strane službenog, stranog službenog ili odgovornog lica u privrednom društvu, ustanovi ili drugom subjektu da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁷⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno, strano službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle

⁶⁹ *Službeni list Republike Crne Gore*, broj 70/2003 i 47/2006.

⁷⁰ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Cetinje, 2004. godine, str. 1009–1015.

izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od dve do dvanaest godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od dve do osam godina, dok je za treći oblik naknadnog podmićivanja propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina postoji kada službeno lice zahteva ili primi poklon ili drugu korist ili njihovo obećanje u vezi sa otkrivanjem krivičnog dela, pokretanjem ili vođenjem krivičnog postupka ili izvršenjem krivične sankcije. Ovde su kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje: a) svojstvo službenog lica kao učinioća dela i b) vrsta službene dužnosti u vezi sa čijim vršenjem ili nevršenjem se prima mito.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Crne Gore pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 424. KZ RCG. Delo se sastoji u davanju, nuđenju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu u privrednom društvu, ustanovi ili drugom subjektu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁷¹.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje, nuđenje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje, nuđenje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom, stranom službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

⁷¹ Lj. Lazarević, B. Vučković, V. Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore*, Cetinje, 2004, str. 1015–1017.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana kazna zatvora do tri godine. Za ovo krivično delo u vidu posredovanja za nezakonito izvršenje radnje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za posredovanje u izvršenju zakonite službene radnje, propisana je kazna zatvora do tri godine. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioa krivičnog dela davanja mita ako je posle učinjenog dela prijavio delo pre nego što je saznao da je ono otkriveno (član 424. stav 4. KZ RCG). Ovo je poseban oblik stvarnog kajanja kome je zakonik dao karakter fakultativne oslobađajuće okolnosti. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

5. Etiopija

Krivični zakonik Etiopije iz 1957. godine (donet kao jedan od najnaprednijih krivičnopravnih akata u svoje vreme)⁷² u trećem delu pod nazivom: „Krivična dela protiv javne službe” u prvoj glavi, pod nazivom: „Krivična dela protiv službene dužnosti” u članu 425. predviđa krivično delo pod nazivom: „Korupcija u praksi”. Delo ima osnovni i teži oblik ispoljavanja.

Osnovno delo čini javni službenik koji traži ili dobije poklon ili drugu pogodnost ili obećanje poklona ili druge pogodnosti da u okviru svoje nadležnosti postupanja izvrši ili propusti neku službenu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najmanje tri meseca i novčana kazna.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do pet godina i novčana kazna do 10.000 dolara kada je javni službenik za preduzetu radnju u okviru službene dužnosti primio poklon ili nagradu u većoj meri ili kada se radi o učiniocu koji pokazuje težnju da i dalje bude korumpiran.

Istom kaznom za osnovno i teže delo kažnjava se i lice koje u vreme preduzimanja radnje izvršenja, pored svojstva javnog službenika, ima i svojstvo: sudije, porotnika, eksperta, prevodioca ili tumača.

⁷² *Penal code of the Empire of Ethiopia of 1957*, Negarit gazeta, Addis Abeba, 1957. godine, str. 129.

6. Finska

Finski krivični zakonik iz 1996. godine⁷³ predviđa klasična dva krivična dela korupcije, ali u dva različita odeljka.

U odeljku pod nazivom: „Krivična dela protiv javne vlasti” je sistematizovano krivično delo davanja mita⁷⁴. Ovo delo ima dva osnovna oblika. To su: 1) pravo aktivno podmićivanje koje se sastoji u davanju novca ili druge koristi službenom licu da u okviru službenog položaja preduzme ili propusti nezakonitu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od četiri meseca do četiri godine i 2) nepravo aktivno podmićivanje koje se sastoji u davanju novca ili druge koristi službenom licu da preduzme službenu radnju koju bi inače morao da preduzme odnosno da propusti službenu radnju na čije je propuštanje obavezan. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine.

Krivično delo primanja mita⁷⁵ je pak predviđeno u Finskom krivičnom zakoniku, u grupi krivičnih dela u javnim uslugama i krivičnih dela zaposlenih lica u javnim ustanovama. I ovde se razlikuju dva oblika pasivnog podmićivanja: 1) nepravo pasivno podmićivanje koje postoji kada službeno lice prima poklon ili drugu korist ili njihovo obećanje da preduzme službenu radnju u okviru službenog ovlašćenja na koju je inače i ovlašćen. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine i 2) pravo pasivno podmićivanje za koje je propisana kazna zatvora od četiri meseca do četiri godine pri čemu ovo delo postoji kada službeno lice prima novac ili drugu korist kako bi izvršio nezakonitu radnju (činjenja ili nečinjenja). Uz kaznu se učiniocu dela obavezno oduzima svaka imovinska korist i ona prelazi u državnu svojinu.

7. Grčka

Grčki krivični zakonik⁷⁶ donet je 1947. godine, ali je više puta menjan i dopunjavan. Ovaj zakonik u glavi dvanaest, u grupi pod nazivom: „Službena krivična dela” predviđa tri krivična dela korupcije.

Prvo krivično delo ove vrste pod nazivom: „Korupcija u službi” je propisano u članu 235. Delo čini službeno lice koje traži, prihvati ili pokaže spremnost da prihvati poklon ili drugu pogodnost ili njihovo obećanje kako bi preduzeo radnju činjenja ili propuštanja u službenoj dužnosti. Za ovo je delo

⁷³ *Finnish Penal code*, Finnish Ministry of Justice, Helsinki, 1996. godine, str. 171–177.

⁷⁴ B. Krivokapić, *Uvod u pravo Finske*, Beograd, 2005. godine, str. 230–231.

⁷⁵ B. Krivokapić, *Uvod u pravo Finske*, *Ibid*, str. 244.

⁷⁶ N. B. Lolis, G. Mangakis, *The Greek penal code*, Sweet Maxwell, London, 1973. godine, str. 126–127.

propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine. Uz kaznu se u skladu sa odredbom člana 238. obavezno oduzimaju novac i druga korist koje su date kao mito.

U članu 236. je propisano kažnjavanje za krivično delo davanja mita. Naime, kaznom zatvora od najmanje jedne godine se kažnjava i lice koje učini, ponudi ili obeća poklon ili drugu pogodnost službenom licu da u okviru svoje službene dužnosti nešto učini ili propusti da učini. No, učinilac ovog dela se neće kazniti za davanje mita ako je on svoje delo usmeno ili pismeno prijavio nadležnim organima krivičnog gonjenja. U tom slučaju mu oduzeta imovina na ime datog mita, može biti vraćena.

Poslednje krivično delo korupcije u Grčkom krivičnom zakoniku je zapravo poseban oblik primanja i davanja mita. To je delo pod nazivom: „Podmićivanje sudije”. Ovo je delo predviđeno u članu 237. I za ovo delo je propisana kazna zatvora od najmanje jedne godine. Ovo delo čini sudija koji traži ili prihvati poklon ili drugu pogodnost ili njihovo obećanje kako bi postupao u preduzimanju radnji ili pri odlučivanju u sudijskoj funkciji u korist ili na štetu nekog lica.

Drugi oblik dela čini lice koje ponudi, obeća ili učini kakav poklon ili drugu pogodnost sudiji. Za ovo delo je propisana kazna zatvora od najmanje tri meseca.

8. Hrvatska

Kazneni zakon Republike Hrvatske⁷⁷ u glavi dvadeset petoj, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa dva krivična dela korupcije⁷⁸. To su: 1) primanje mita u članu 347. KZ RH i 2) davanje mita u članu 348. KZ RH⁷⁹.

1) Primanje mita se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili

⁷⁷ *Narodne novine Republike Hrvatske* broj: 110/97, 27/98, 50/2000, 129/2000 i 105/2004; Više: Ž. Horvatić, *Novo hrvatsko kazнено pravo*, Zagreb, 1997. godine; Ž. Horvatić, Z. Šeparović, *Kazнено pravo, Posebni dio*, Zagreb, 1999.

⁷⁸ P. Bejaković, *Corruption in Croatia*, Politička misao, Zagreb, broj 5/2002. godine, str. 128–155; A. Štulhofer, *Percepcija korupcije i erozija društvenog kapitala u Hrvatskoj*, Politička misao, Zagreb, broj 3/2004. godine, str. 156–169.

⁷⁹ Ž. Sačić, *Korupcija i njezino suzbijanje u svijetu i u Hrvatskoj*, Policija i sigurnost, Zagreb, broj 1–2/1998. godine, str. 1–16; I. Kregar, *Izgleđi Hrvatske u borbi protiv korupcije*, Bilten tribine, Zagreb, 2003. godine, str. 18–31.

primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima⁸⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje⁸¹. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom⁸².

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od tri meseca do tri godine, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja mita propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta⁸³.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Hrvatske pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 348. KZ RH⁸⁴. Delo se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja, izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo

⁸⁰ M. Bajić, *Koruptivna kaznena djela*, Zbornik radova, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Zagreb, 2003. godine, str. 91–108; Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸¹ D. Derenčinović, *Kaznenopravni sadržaji u suprostavljanju korupciji*, Zagreb, 2000. godine, str. 147–173.

⁸² F. Bačić, *Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2000. godine, str. 827–841; J. Barbić, *Nacionalni program suzbijanja korupcije*, HAZU, Zagreb, 2006. godine, str. 158–173.

⁸³ A. Kurtović, *Standardi i instrumenti Konvencije UN protiv korupcije u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu*, Zbornik radova, *Aktuelna pitanja kaznenog zakonodavstva*, Zagreb, 2005. godine, str. 3–37.

⁸⁴ F. Bačić, *Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2000. godine, str. 827–841; G. Mišić, *Kaznena djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na korupcijska kaznena djela*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 10/2005. godine, str. 82–95.

da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika⁸⁵.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita⁸⁶. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom, stranom službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana⁸⁷.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od tri meseca do tri godine, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje kazna zatvora od tri meseca do tri godine odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine za oblik dela posredovanja u podmićivanju na izvršenje zakonite službene radnje⁸⁸. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta⁸⁹.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioca dela ako su ispunjeni sledeći kumulativni uslovi: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre nego što je saznao da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno od kazne u ovom slučaju,

⁸⁵ D. Derenčinović, *Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i uporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 3/2001. godine, str. 56–68; Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸⁶ D. Derenčinović, *Usklađivanje hrvatskog zakonodavstva sa Konvencijom UN protiv korupcije*, Pravo i porezi, Zagreb, broj 11/2004. godine, str. 32–35.

⁸⁷ D. Novosel, *Posebности Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, broj 2/2001. godine, str. 41–83; D. Novosel, *Kaznenopravni aspekti i dometi Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminaliteta*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 5/2001. godine, str. 122–134.

⁸⁸ Š. Pavlović, *Novo uređenje kaznenih djela davanja i primanja mita u gospodarskom poslovanju*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, broj 5/2004. godine, str. 79–93.

⁸⁹ G. Mišić, *Kaznena djela protiv službene dužnosti – poseban osvrt na korupcijska kaznena djela*, Hrvatska pravna revija, Zagreb, broj 10/2005. godine, str. 82–95.

predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

9. Izrael

Krivični zakonik Republike Izrael⁹⁰ iz 1977. godine u glavi pet pod nazivom: „Krivična dela korupcije” poznaje više krivičnih dela ove vrste.

U članu 290. predviđeno je krivično delo: „Primanje mita” za koje je propisana kazna zatvora do sedam godina sa ili bez novčane kazne u iznosu do 10.000 funti. Ovo delo čini javni službenik ili drugo zaposleno lice u nekom organu koji vrši javnu službu koje uzme (primi) mito za preduzimanje radnje koja je povezana sa njegovom službom (za preduzetu ili propuštenu službenu radnju u granicama njegovog ovlašćenja).

„Davanje mita” ili aktivno podmićivanje je krivično delo predviđeno u članu 291. ovog Zakonika. Za ovo krivično delo je propisana polovina one kazne koja je propisana za delo primanja mita – dakle polovina kazne, kazna zatvora do sedam godina sa ili bez novčane kazne u iznosu do 10.0000 funti. Ovo delo se sastoji u davanju mita nekom službenom ili drugom licu koje je zaposleno u organu koje vrši javnu službu.

U članu 292. pod nazivom: „Podmićivanje u vezi sa takmičenjem” predviđeno je krivično delo koje čini lice koje daje ili prima mito u nameri da utiče na održavanje, rok ili rezultate sportskog ili drugog takmičenja za čije je održavanje i rezultat zainteresovana javnost. Ovde je, dakle, inkriminisano i aktivno i pasivno podmićivanje kojim se na nezakoniti način utiče na održavanje, tok ili rezultate nekog javnog (bilo kod sportskog, muzičkog, filmskog ili drugog) takmičenja, konkursa, tendera, aukcije i sl. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do tri godine.

I konačno, u članu 294. Krivični zakonik Republike Izrael pod nazivom: „Modaliteti podmićivanja” se preciziraju inkriminacije primanja i davanja mita. Tako se određuje da se kao mito smatra: 1) novac, novčana vrednost, usluga ili svaka druga korist, 2) ako je takva korist data za činjenje, nečinjenje ili odlaganje, brzanje ili kašnjenje u vezi sa nekom radnjom ili radi diskriminacije ili favorizovanja drugog lica ili je korist data za poseban akt ili da bi se dobio povoljniji tretman ili se korist daje za činjenje lica ili njegov uticaj na činjenje drugog lica ili se korist daje lično ili posredstvom drugog lica ili se ona daje direktno licu koje je uzima ili preko drugog lica ili se korist daje unapred ili posle obavljene radnje.

⁹⁰ *Laws of State of Israel*, Special volume, Penal law, Jerusalem, 1977. godine, str. 79–80.

U članu 294. pod nazivom: „Druge odredbe” određena je odgovornost i kažnjivost za pokušaj podmićivanja (dakle pokušaj je izjednačen sa svršenim krivičnim delom). Naime, lice koje nudi, moli, traži ili ugovara mito čak i ako nema odgovora sa druge strane, će biti tretirano kao lice koje odgovara za podmićivanje (bilo u vidu davanja ili primanja mita).

10. Kina

Krivični zakonik NR Kine⁹¹ u osmom odeljku propisuje krivičnu odgovornost i kažnjivost za više „neimenovanih” krivičnih dela korupcije.

Prvo delo ove vrste „Primanje mita” je predviđeno u odredbi člana 385. Delo čini državni službenik koji primi bilo kakav novac, predmete ili drugu pogodnost (korist) od drugog lica kako bi mu pribavio pogodniji položaj ili pribavio kakvu korist od državne imovine. Za isto delo odgovara i državni službenik koji u ekonomskim operacijama pribavi za sebe kakvu korist kršenjem pravila državne službe.

U članu 386. je predviđeno kažnjavanje za izvršenje težih oblika krivičnih dela korupcije koja su preduzeta pod sledećim okolnostima:

a) ako je prouzrokovana šteta u iznosu preko 100.000 juana, propisana je kazna zatvora do deset godina ili doživotni zatvor uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine. U posebno teškim slučajevianm propisana je smrtna kazna uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine,

b) ako je prouzrokovana šteta između 50.0000 i 100.000 juana, propisana je kazna zatvora do najviše pet godina uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine. U posebno teškim slučajeviam i za ovo delo se može izreći kazna doživotnog zatvora uz kaznu konfiskacije imovine,

c) ako je prouzrokovana šteta između 5.000 i 50.0000 juana, propisana je kazna zatvora od jedne do sedam godina. U posebno teškim slučajevima izvršenja ovog dela, učiniocu se može izreći kazna zatvora od sedam do deset godina i

d) ako je prouzrokovana šteta u iznosu do 5.000 juana, propisana je kazna zatvora do dve godine.

U članu 387. Krivičnog zakonika Kine predviđeno je da krivično delo primanja mita mogu da učine državni službenici u državnim organima, državnim preduzećima, velikim organizacijama koji ilegalno prime novac, predmete ili drugu pogodnost od drugih lica. Za ovo je delo propisana novčana kazna i kazna zatvora do pet godina.

⁹¹ C. D. Paglee, *Chinese Criminal law*, Peking, 1997. godine, str. 68–69.

Državni službenici koji zloupotrebe poverenje službe da ilegalno povećaju, zahtevaju ili prihvate deo imovine ili prihoda korišćenjem službene dužnosti, mesta ili položaja, odgovaraju za krivično delo primanja mita koje je predviđeno u članu 388. ovog zakonika.

U odredbi člana 389. predviđen je oblik primanja mita u privrednom poslovanju. Radi se o primanju državnog službenika imovine drugog lica kako bi korišćenjem poverenja planirao izvršenje neke radnje u okviru službene dužnosti. Na sličan način je kažnjivo i postupanje državnog službenika koji u ekonomskim aktivnostima primi deo imovine ili druge pogodnosti kako bi zloupotrebio poverenje službe ili se koristio iznudom.

U članu 390. predviđeno je krivično delo davanja i nudenja mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najviše do pet godina. Ako je pak delo izvršeno pod teškim okolnostima ili je njime prouzrokovana velika šteta po državne interese, postoji teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina. No, za najteže oblike ovog krivičnog dela koji su izvršeni pod naročito otežavajućim okolnostima, propisana je kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna doživotnog zatvora uz moguće izricanje kazne konfiskacije imovine.

11. Litvanija

Krivični zakonik Republike Litvanije⁹² iz 1998. godine, u glavi dvadeset četvrtoj, u grupi krivičnih dela protiv autoriteta državne službe predviđa više krivičnih dela korupcije.

Prvo delo korupcije je inkriminisano u odredbi člana 320. To je delo: „Primanje mita”. Osnovni oblik ovog dela čini lice koje primi mito (ilegalnu imovinu, predmet ili drugu pogodnost) lično ili preko posrednika da u okviru službene dužnosti izvrši ili ne izvrši službenu radnju. Za ovo je delo predviđena kazna zatvora do osam godina sa ili bez konfiskacije imovine.

Ako se radi o licu koje je prethodno izvršilo isto delo ili je pak preduzetom radnjom prouzrokovana šteta velikih razmera ili se radi o licima koja su se udružila radi primanja mita, tada postoji teži oblik krivičnog dela primanja mita za koje je propisana kazna zatvora od tri do deset godina sa izricanjem kazne konfiskacije imovine.

Najteži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od osam do petnaest godina uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine postoji ako se više lica udružilo da iznude mito ili je delo izvršeno po prethodnom dogovoru ili je delo izvršeno od strane državnog službenika na naročito odgovornoj dužnosti.

⁹² *The Criminal law of the Republic of Latvia*, Tulkošanas centre, Riga, 2000. godine, str. 97–98.

U članu 321. je predviđeno delo pod nazivom: „Nezakonito prisvajanje mita”. Delo čini lice koje nezakonito primi mito da u okviru svoje službene dužnosti nezakonito ostvari prava drugom licu. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do četiri godine ili novčana kazna najviše do 100 minimalnih mesečnih iznosa. Drugi oblik ovog dela čini lice koje nezakonito prihvati mito da u okviru druge službene dužnosti nezakonito ostvari prava drugom licu. Za ovo je pak delo propisana kazna zatvora do šest godina.

U članu 322. Krivičnog zakonika Litvanije je propisano krivično delo posredovanja u podmićivanju. Ovde nije kažnjivo samo primanje ili davanje mita, već preduzimanje saučesničke radnje – delatnosti kojima se povezuju davalac i primalac mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora najduže do šest godina. Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do deset godina sa ili bez konfiskacije imovine postoji ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno ili od strane državnog službenika. Način izvršenja dela u povratu i svojstvo učinioca dela – svojstvo državnog službenika, predstavljaju kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje.

Poslednje krivično delo korupcije u Litvanskom krivičnom zakoniku pod nazivom: „Davanje mita” predviđeno je u članu 323. Delo čini lice koje lično ili preko posrednika dâ mito, poklon, predmete ili drugu korist službenom licu da u okviru svog službenog položaja izvrši ili propusti da izvrši neku službenu radnju. Za ovo je delo propisana kazna zatvora do šest godina.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do dvanaest godina sa ili bez konfiskacije imovine postoji ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno ili od strane državnog službenika. Način izvršenja dela u povratu i svojstvo učinioca dela – svojstvo državnog službenika, predstavljaju kvalifikatorne okolnosti za koje zakonik propisuje strože kažnjavanje.

U članu 324. su predviđeni slučajevi oslobođenja od krivične odgovornosti (a time i od kazne) davaoca mita i posrednika u podmićivanju. Ovu mogućnost mogu da koriste lica koja su dala mito pod prinudom (iznudom) pod uslovom da su prijavila svoje delo nadležnim državnim organima. Mito je iznuđeno u slučaju ako je visina datog mita u srazmeri sa težinom protivpravnosti po prava i slobode prinuđenog lica.

12. Makedonija

Krivični zakonik Republike Makedonije⁹³ donet 1996. godine u glavi trideset, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti predviđa krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 357. KZ RM i 2) davanje mita u članu 358. KZ RM.

⁹³ *Службен весник на Република Македонија*, број 37/96.

1) Primanje mita je prvo korupcijsko krivično delo koje se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik krivičnog dela pasivnog podmićivanja je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina, za drugi oblik dela kazna zatvora od šest meseci do pet godina, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja poklona i drugih oblika koristi propisana kazna zatvora od tri meseca do tri godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Makedonije pod nazivom: „Davanje mita” iz člana 358. KZ RM se sastoji u davanju ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika.

Delo davanja mita (potkupa) ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na nezakonitu rad-

nju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora od šest meseci do pet godina, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, a za posredovanje u davanju mita za nezakonito izvršenje radnje kazna zatvora od šest meseci do pet godina odnosno novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine za posredovanje u izvršenju zakonite službene radnje. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Zakon predviđa i mogućnost oslobođenja od kazne učinioaca dela pod sledećim uslovima: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo pre njegovog otkrivanja. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

13. Nemačka

Nemački krivični zakonik⁹⁴ u dvadeset devetom poglavlju pod nazivom: „Krivična dela učinjena u službi” poznaje više krivičnih dela korupcije⁹⁵ koja zapravo predstavljaju različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja. To su sledeća krivična dela:

- 1) primanje koristi u članu 331,
- 2) primanje mita (ili podmitljivost) u članu 332,
- 3) davanje koristi u članu 333. i
- 4) davanje mita ili podmićivanje u članu 334.

Primanje koristi je prvo korupcijsko krivično delo predviđeno u odredbi člana 331. Krivičnog zakonika Nemačke. Delo ima osnovni, teži i lakši oblik ispoljavanja. Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna postoji kada službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi zahteva ili primi korist ili obećanje koristi kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme⁹⁶.

⁹⁴ U. Ebert, *Strafgesetzbuch*, Heidelberg, 1993. godine, str. 289–293.

⁹⁵ H. J. Fatkinhauer, *Korupcija u Nemačkoj*, Izbor, Zagreb, broj 2–3/1995. godine, str. 198–206.

⁹⁶ W. Schauptsteiner, *Suzbijanje delikvencije korupcije*, Izbor, Zagreb, broj 3/1994. godine, str. 257–271.

Teži oblik ovog dela je kvalifikovan svojstvom učinioca. Ovaj teži oblik dela postoji kada radnju zahtevanja ili primanja koristi ili obećanja koristi preduzme sudija ili izabrani sudija (dakle lice sa posebnim ličnim svojstvom) za preduzetu sudsku radnju ili sudsku radnju koju tek treba da preduzme. Prema izričitoj zakonskoj odredbi i pokušaj ovog dela je kažnjiv.

No, Krivični zakonik predviđa kod ovog dela i poseban osnov za oslobođenje od kažnjivosti (dakle osnov koji isključuje postojanje krivičnog dela). Naime, ovako preduzete radnje službenog lica (uključujući i sudiju i izabranog sudiju) nisu kažnjive u dva slučaja: 1) ako je nadležni organ vlasti u okviru svojih ovlašćenja unapred odobrio primanje koristi od strane službenog lica i 2) ako je službeno lice bez odlaganja ponudu (obećanje) da poklon (korist) sledi prijavio nadležnom organu koji je potom i odobrio njegovo prihvatanje.

U članu 332. Krivični zakonik Nemačke određuje kažnjivost za delo: „Primanje mita”. Delo čini službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi koje zahteva, dozvoljava da mu se obeća ili primi korist kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme čime povredi ili ugrozi svoju zakonsku obavezu.

Radnja izvršenja ovog dela je alternativno određena kao: a) zahtevanje (traženje), b) dozvoljavanje (prihvatanje) obećanja ili c) primanje (faktička vlast) koristi (u vidu novca, predmeta, poklona ili druge imovinske koristi). Cilj primanja mita je upravo preduzimanje ili propuštanje službene radnje. Učinitelj ovog dela je prihvatio protivuslugu u smislu ovog krivičnog dela kada je pokazao spremnost da pri preduzimanju svoje službene radnje: 1) povredi svoje obaveze ili 2) prilikom ocene i razmatranja opravdanosti službene radnje dozvoljava da bude pod uticajem koristi koju je tražio, primio ili prihvatio njeno obećanje. Posledica dela je dvojako određena kao: povreda ili kao ugrožavanje (konkretna opasnost) zakonske obaveze. Kao učinitelj ovog dela može da se javi svako službeno lice ili lice sa posebnim ovlašćenjima u javnoj upravi. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od šest meseci do pet godina.

Lakši oblik ovog dela je kažnjiv zatvorom do tri godine ili novčanom kaznom. Prema izričitoj zakonskoj odredbi i pokušaj ovog dela je kažnjiv.

Teži oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina (odnosno kazna zatvora od šest meseci do pet godina u lakšem slučaju pri čemu zakonik ne određuje kada je krivično delo dobilo lak vid, već to predstavlja faktičko pitanje koje sudsko veće mora da reši u svakom konkretnom slučaju) čini sudija ili izabrani sudija (dakle subjekt sa posebnim ličnim svojstvom) koji zahteva, dozvoljava obećanje ili prima korist kako bi u vršenju sudijske funkcije preduzeo ili trebalo da preduzme sudijsku radnju čime se povredi ili bi se mogla povrediti sudijska dužnost.

„Davanje koristi” je sledeće korupcijsko krivično delo čija su obeležja i karakteristike određene u članu 333. I ovo krivično delo ima više oblika ispoljavanja.

Osnovni oblik dela za koji je propisana kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna postoji u slučaju nuđenja, obećanja ili davanja koristi službenom licu ili licu sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi ili vojnom licu kao protivuslugu za preduzimanje službene radnje koju tek treba da preduzme, a čije je izvršenje u oblasti njegove diskrecione ocene. Radnja je ovog oblika dela alternativno određena kao: nuđenje, obećanje ili davanje koristi, neposredno ili posredno. Za postojanje dela je bitno da se korist bilo koje vrste (ali imovinskog karaktera) daje službenom licu, licu sa posebnim ovlašćenjima ili vojnom licu. Ovo delo postoji samo u slučaju podmićivanja službenog ili vojnog lica prilikom diskrecionog odlučivanja kod preduzimanja službenih radnji.

Teži oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna postoji kada se korist nudi, obeća ili daje sudiji ili izabranom sudiji kao protivusluga za preduzimanje buduće sudijske radnje. Kvalifikatornu okolnost za koju zakonik propisuje strože kažnjavanje predstavlja svojstvo primaoca mita.

Lakši oblik krivičnog dela za čije postojanje zakonodavac dozvoljava isključenje kažnjivosti (pa time i nekažnjavanje) postoji ako je mito primljeno od strane primaoca po unapred datom odobrenju nadležnog državnog organa ili ako je primalac mita bez odlaganja prijavio ponudu (obećanje) mita, pa je nadležni organ dozvolio njegovo prihvatanje.

Poslednje korupcijsko krivično delo shodno odredbama Nemačkog krivičnog zakonika je predviđeno u članu 334. Ovo delo nosi naziv: „Davanje mita”.

Osnovni oblik davanja mita (aktivnog podmićivanja) ima dva vida ispoljavanja. Prvi vid ovog krivičnog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina (a u lakšem slučaju kazna zatvora do dve godine ili novčana kazna) čini lice koje nudi, obećava ili daje korist službenom licu ili licu sa posebnim ovlašćenjima u javnoj službi ili vojnom licu kao protivuslugu za preduzetu službenu radnju ili službenu radnju koju tek treba da preduzme čime se povredi ili se može povrediti službena obaveza. Radnja je ovog oblika dela alternativno određena kao nuđenje, obećanje ili davanje, neposredno ili posredno kakve koristi. Za postojanje dela je bitno da se korist bilo koje vrste (ali imovinskog karaktera) daje, nudi ili obećava službenom licu, licu sa posebnim ovlašćenjima ili vojnom licu. Posledica dela je dvojako alternativno određena i to: a) kao povreda ili kao ugrožavanje (mogućnost povrede u vidu konkretne opasnosti) po službenu dužnost primaoca mita.

Drugi vid ovog krivičnog dela postoji kada se korist nudi, obećava ili daje sudiji ili izabranom sudiji kao protivusluga za: a) preduzetu sudijsku radnju kojom se povređuje sudijska dužnost i b) za sudijsku radnju koju tek treba

preduzeti, a kojom bi se povredila sudijska obaveza. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od tri meseca do pet godina.

Prema izričitoj zakonskoj odredbi pokušaj izvršenja krivičnog dela davanja mita je takođe kažnjiv.

14. Ruska Federacija

Krivični zakonik Ruske Federacije⁹⁷ donet je 1996. godine. On na znatno drugačijim osnovama uređuje materiju krivičnog prava u odnosu na ranije krivično zakonodavstvo SSSR-a. Ovaj zakonik u glavi trideset, u grupi krivičnih dela protiv državne vlasti, interesa državne službe i službe u organima lokalne samouprave poznaje dva krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita u članu 290. KZ RF i 2) davanje mita u članu 291. KZ RF⁹⁸.

1) Primanje mita ima dva osnovna i dva teža oblika ispoljavanja. Osnovno delo čini službeno lice koje lično ili preko posrednika primi novac, hartije od vrednosti, drugu imovinu ili korist imovinskog karaktera kako bi nešto učinio ili propustio da učini u okviru službenog ovlašćenja ili položaja u korist davaoca mita ili drugog lica koje ga predstavlja. Za ovo je delo propisana: a) novčana kazna u iznosu od 700 do 1.000 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od sedam meseci do jedne godine i b) kazna zatvora do pet godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine.

Ako službeno lice primi mito, neposredno ili posredno, kako bi izvršilo nezakonitu službenu radnju (pravo pasivno podmićivanje) tada postoji drugi osnovni oblik ovog dela za koji je propisana kazna zatvora od tri do sedam godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine.

Delo primanja mita ima dva teža oblika ispoljavanja. Prvi teži oblik primanja mita za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz lišenje prava na bavljenje određenom dužnošću ili delatnošću za vreme do tri godine postoji u slučaju ako je radnju primanja mita preduzelo lice sa posebnim ličnim svojstvom – lice koje se nalazi na državnoj službi u organu ili subjektu Ruske Federacije ili od strane starešine organa lokalne samouprave. Dakle, ovde je svojstvo učinioca dela, kvalifikatorna okolnost za koju zakonik propisuje strože kažnjavanje.

Najteži oblik pasivnog podmićivanja postoji ako je radnja primanja mita preduzeta u sledećim slučajevima: 1) od strane grupe lica uz prethodni dugo-

⁹⁷ J. И. Скуратов, В. М. Лебедев, *Комментарии к Уголовному кодексу в Российской Федерации*, Норма, Москва, 1996. године, стр. 289–291.

⁹⁸ И. Федосова, Т. Скуратова, *Уголовный кодекс Российской Федерации*, Москва, 2005. године, стр. 210–211.

vor ili od strane organizovane grupe, 2) višestruko, 3) iznedom mita ili 4) u velikom obimu – a ovaj obim postoji ako vrednost novca, hartija od vrednosti, druge imovine ili imovinske koristi prelazi iznos od tri stotine minimalnih iznosa cene rada. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od sedam do dvanaest godina sa ili bez konfiskacije imovine.

2) Davanje mita je drugo korupcijsko krivično delo predviđeno u članu 291. Krivičnog zakonika Ruske Federacije. I ovo delo ima više oblika ispoljavanja. Osnovni oblik dela se sastoji u davanju mita službenom licu, lično ili preko posrednika bez obzira u čemu se mito sastoji i u kom cilju je dat. Za ovo su delo propisane različite kazne i to: a) novčana kazna u iznosu od 200 do 500 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od dva do pet meseci, b) kazna popravnog rada u trajanju od jedne do dve godine, c) kazna izolacije u trajanju od tri do šest meseci ili d) kazna zatvora u trajanju do tri godine.

Drugi, teži oblik krivičnog dela davanja mita za koji je propisana novčana kazna u iznosu od 700 do 1.000 minimalnih iznosa cene rada, ličnog dohotka ili drugog dohotka osuđenog lica za vreme od sedam meseci do jedne godine ili kazna zatvora do osam godina postoji ako je mito dato službenom licu u dva slučaja: 1) da izvrši očigledno nezakonitu službenu radnju ili 2) ako je mito dato višestruko.

No, učinilac krivičnog dela davanja mita se može osloboditi od krivične odgovornosti (pa time i od kažnjavanja) ako je do davanja mita došlo iznedom od strane službenog lica ili ako je učinilac dela dobrovoljno prijavio učinjeno delo organu krivičnog gonjenja.

15. Slovenija

Krivični (Kazenski) zakonik Republike Slovenije⁹⁹ sa izmenama i dopunama iz 1999. godine u glavi dvadeset šest, u grupi krivičnih dela protiv službene dužnosti i javnih ovlašćenja, predviđa „klasična” krivična dela korupcije. To su: 1) primanje mita (jemanje podkupnine) u članu 267. KZ RS i 2) davanje mita (dajanje podkupnine) u članu 268. KZ RS.

1) Primanje mita je prvo krivično delo korupcije koje se sastoji u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi ili u primanju obećanja poklona ili kakve druge koristi, od strane službenog ili odgovornog lica da u okviru svog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši, ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši odnosno da izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi

⁹⁹ Uradni list Republike Slovenije broj: 63/94, 23/99, 40/2004 i 95/2004.

smelo da izvrši, kao i u zahtevanju ili primanju poklona ili kakve druge koristi posle izvršenja ili neizvršenja neke od službenih radnji, a u vezi sa njima¹⁰⁰.

Delo primanja mita ili pasivno podmićivanje se javlja u tri oblika i to: 1) pravo pasivno podmićivanje, 2) nepravo pasivno podmićivanje i 3) naknadno podmićivanje. Pravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu drugu korist, ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti. Nepravo pasivno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili primi poklon ili kakvu korist ili primi obećanje poklona ili kakve koristi da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Naknadno podmićivanje postoji kad službeno ili odgovorno lice zahteva ili prima poklon ili kakvu korist posle izvršenja službene radnje koju nije smelo da vrši odnosno koju je bilo dužno da izvrši ili posle neizvršenja radnje koja se morala izvršiti, odnosno koja se nije smela izvršiti, a u vezi sa njom.

Za prvi oblik ovog dela je propisana kazna zatvora od jedne do pet godina, za drugi oblik dela kazna zatvora do tri godine, dok je za treći oblik krivičnog dela primanja mita (naknadno podmićivanje) propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Primljeni poklon i imovinska korist stečena primanjem mita se obavezno oduzimaju merom bezbednosti oduzimanja predmeta.

2) Drugo krivično delo korupcije u krivičnom pravu Republike Slovenije pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 268. KZ RS. Delo se sastoji u davanju, pokušaju davanja ili obećanju poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu, da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši, odnosno da izvrši radnju koju bi moralo da izvrši ili ne izvrši radnju koju ne bi smelo da izvrši, kao i u posredovanju pri podmićivanju u bilo kom od ovih oblika¹⁰¹.

Delo davanja mita ili aktivno podmićivanje se javlja u tri oblika: 1) pravo aktivno podmićivanje, 2) nepravo aktivno podmićivanje i 3) posredovanje u davanju mita. Pravo aktivno podmićivanje je davanje, pokušaj davanja ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši ili da ne izvrši radnju koju bi moralo da izvrši. To je podmićivanje na neza-

¹⁰⁰ *Kazenski zakonik z uvodnimi pojasnili* B. Penka in K. Stroliga, Ljubljana, 1999. godine, str. 200–201.

¹⁰¹ M. Deisinger, *Kazenski zakonik s komentarjem, Posebni del*, Ljubljana, 2001. godine, str. 279.

konitu radnju. Nepravo aktivno podmićivanje je davanje, pokušaj davanja ili obećanje poklona ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo da izvrši ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smelo da izvrši. Posredovanje u davanju mita je preduzimanje delatnosti da se doprinese da poklon ili neka druga korist bude data službenom ili odgovornom licu ili da mu bude obećana.

Za pravo aktivno podmićivanje propisana je kazna zatvora do tri godine, za nepravo aktivno podmićivanje je propisana kazna zatvora do jedne godine, dok je za posredovanje u davanju mita na nezakonito izvršenje radnje propisana kazna zatvora do tri godine odnosno kazna zatvora do jedne godine za posredovanje u podmićivanju na zakonito izvršenje službene radnje. Predmeti poklona i imovinska korist se obavezno oduzimaju primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta.

Lakši oblik krivičnog dela davanja mita za koji zakonik predviđa mogućnost oslobođenja od kazne učinioca dela postoji ako su ispunjeni kumulativni sledeći uslovi: 1) da je poklon dat na zahtev službenog ili odgovornog lica i 2) da je davalac poklona prijavio delo nadležnim državnim organima pre njegovog otkrivanja ili pre nego što je saznao da je delo otkriveno. Ako je lice oslobođeno kazne predmeti poklona ili vrednosti koje predstavljaju drugu korist koju je on dao kao mito mogu mu se vratiti.

16. Tadžikistan

Krivični zakonik Republike Tadžikistan¹⁰² u glavi 30, u grupi krivičnih dela protiv državne vlasti i značaja javne službe predviđa više krivičnih dela korupcije.

Prvo korupcijsko krivično delo prema ovom zakonskom tekstu predviđeno je u članu 319. pod nazivom: „Uzimanje mita”. Delo se sastoji u uzimanju mita (novca, predmeta, druge imovine ili imovinske koristi) od strane službenog lica da u okviru službenih ovlašćenja i autoriteta javne vlasti nešto učini ili propusti da učini kao zamenu za opšte pokroviteljstvo. Za ovo delo nepravog podmićivanja je propisana kazna zatvora do pet godina. Ista kazna je propisana i za drugi osnovni oblik ovog dela koji se sastoji u uzimanju mita od strane službenog lica da u okviru svoje službene dužnosti preduzme nezakonitu radnju. Ovo je oblik pravog pasivnog podmićivanja.

Kada je radnju izvršenja – uzimanje mita – preduzelo službeno lice koje obavlja službenu dužnost u organu Republike Tadžikistan ili koje obavlja ulo-

¹⁰² *Criminal code of the Republic of Tajikistan*, Official text, Dushambe, 2002. godine, str. 130–131.

gu starešine lokalne samouprave, postoji teži, kvalifikovani oblik dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz istovremeno oduzimanje prava, dužnosti ili delatnosti za vreme do tri godine.

Najteži oblik krivičnog dela uzimanja mita za koji je propisana kazna zatvora od sedam do petnaest godina uz istovremeno oduzimanje prava, dužnosti ili delatnosti za vreme do pet godina postoji u sledećim slučajevima:

- a) ako je radnja izvršenja preduzeta ponovljeno,
- b) ako je radnja izvršenja preduzeta od strane grupe lica u strogoj tajnosti (zavera) ili od strane organizovane grupe,
- c) ako je radnja izvršenja preduzeta iznuđivanjem mita i
- d) kada se mito odnosi na veliku vrednost ili veliki novčani iznos.

Drugo krivično delo korupcije pod nazivom: „Davanje mita” je predviđeno u članu 320. Krivičnog zakonika Republike Tadžikistan. I ovo delo ima više oblika ispoljavanja – osnovni i teži oblik. Osnovni oblik ovog krivičnog dela za koji je propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz kaznu konfiskacije imovine postoji u slučaju davanja mita službenom licu lično ili posredno. Teži oblik ovog dela postoji kada je mito dato službenom licu radi izvršenja namerno (smišljeno) nezakonite radnje ili ponovljeno (dakle u povratu). Za ovo je delo propisana kazna zatvora od deset do petnaest godina uz obavezno izricanje kazne konfiskacije imovine.

U članu 321. propisano je poslednje korupcijsko krivično delo pod nazivom: „Podstrekavanje (provokacija) na korupciju”. Delo se sastoji u pokušaju davanja novca, predmeta, imovine ili druge imovinske koristi sa ciljem stvaranja odluke drugog lica o uzimanju mita. Za ovo je delo propisana kazna zatvora od pet do deset godina uz kaznu konfiskacije imovine.

17. Švedska

Švedski krivični zakonik iz 1962. godine sa izmenama i dopunama do 1999. godine¹⁰³ u dva poglavlja predviđa krivična dela korupcije.

U poglavlju 17. pod nazivom: „Krivična dela protiv javne vlasti” u delu 7, predviđeno je krivično delo koje se može nazvati davanje mita. Delo se sastoji u davanju, obećanju ili nuđenju mita ili druge nagrade zaposlenom ili drugom licu da postupi u službenoj dužnosti na određeni način. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine.

U poglavlju 20. Švedskog krivičnog zakonika pod nazivom: „Zloupotreba službene dužnosti”, u delu 2. je predviđeno krivično delo primanja mita. Ovo delo čini zaposleno lice koje dobije, primi obećanje ili zatraži mito ili

¹⁰³ N. Bishop, *The Swedish Penal code*, Stockholm, 1999. godine, str. 76–79.

drugu nagradu za izvođenje ili neizvođenje određene radnje u okviru službene dužnosti. Za ovo je delo propisana novčana kazna ili kazna zatvora do dve godine. Ako je radnja primanja mita učinjena pre izdavanja dozvole ili odobrenja od strane zaposlenog lica, radi se o težem obliku ovog dela za koji je propisana kazna zatvora do šest godina.

Kao zaposleno lice u smislu učinioca krivičnih dela korupcije smatraju se prema izričitom zakonskom tekstu:

- a) član direkcije, administracije upravnog odbora, ili druge državne agencije, okruga, lokalne samouprave, udruženja ili lokalne vlasti, parohije, religijskog ureda ili zavoda za socijalno osiguranje,
- b) lice čije je zanimanje primena propisa,
- c) pripadnik oružanih snaga,
- d) lice koje postupa ispred javne vlasti i bez imenovanja ili postavljenja i
- e) lice koje je ovlašćeno da preduzima radnje u pogledu rukovođenja, upravljanja, vođenja pravnih ili finansijskih poslova ili primenu tehničkih znanja.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Među krivičnim delima koja svakako imaju posebnu ulogu u ostvarenju zaštitne i garantivne funkcije krivičnog prava – u ostvarenju zaštite najznačajnijih društvenih dobara i vrednosti nalaze se i krivična dela protiv službene dužnosti ili službena krivična dela, a među njima opet krivična dela korupcije (primanje mita i davanje mita). To su dela koja zavređuju pažnju ne samo teorije i prakse, već i stručne i opšte javnosti po nizu svojih karakteristika od kojih su najznačajnije: 1. ova dela vrše službena (domaća ili strana) ili odgovorna lica, 2. ona se vrše u službenoj dužnosti koja se krši, zloupotrebljava na različite načine, 3. nezakonitost postupanja službenih lica u vršenju službe bilo zbog preduzetih radnji ili donetih akata, 4. nanošenje štete drugim fizičkim ili pravnim licima ili povređivanje njihovih prava ili pak pribavljanje koristi za službena lica na koju nemaju prava, 5. kršenje poverenja u službu i javna ovlašćenja, pa i u pravni poredak i institucije vlasti u okviru pravne države i 6. korumpiranost, pokvarenost, podmitljivost javne vlasti.

Među službenim krivičnim delima na prvom mestu se nalaze krivična dela korupcije koja predstavljaju samo različite oblike i vidove ispoljavanja zloupotrebe službenog položaja. Radi se o različitim oblicima i vidovima aktivnog (davanje mita) i pasivnog (primanje mita) podmićivanja koja poznaje ne samo naše, već i veliki broj savremenih krivičnih zakonodavstava. Zbog izuzetne opasnosti od koruptivnih ponašanja pojedinaca i grupa i međunarodna zajednica (univerzalna međunarodna organizacija oličena u Ujedinjenim naci-

jama kao i regionalne organizacije u prvom redu Savet Evrope) je kroz niz međunarodnih pravnih akata postavila solidnu pravnu osnovu i instrumentarijum za organizovanu zajedničku akciju u otkrivanju, krivičnom progonu, procesuiranju i suzbijanju ovakvih protivpravnih ponašanja.

Iako i teorija i praksa pod pojam korupcije podvode različita inkriminisana ponašanja, kao što je već rečeno, ipak se može naći unutrašnja sistematika svih ovih pojedinih pojmovnih određenja. Tako se razlikuju krivična dela korupcije u širem i užem smislu. U širem smislu, u korupcijska krivična dela ili nepravna krivična dela korupcije spadaju: nesavestan rad u privrednom poslovanju, posluga i pronevera. U užem smislu ili u prava, čista korupcijska krivična dela spadaju: davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje i falsifikovanje službene isprave. No, u teoriji se korupcijskim krivičnim delima smatraju i sledeća dela: davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje, zloupotreba službenog položaja, prevara u službi i falsifikovanje službene isprave.

U klasičnom smislu korupcija se uvek svodi na aktivno i pasivno podmićivanje kao i na zloupotrebu službenog položaja. U širem smislu, u korupciju bi spadala i takva ponašanja (ne samo nezakonita, nego čak i kada se radi samo o moralno neprihvatljivim ponašanjima) kojima se neko (pravno ili fizičko) lice dovodi u pogodniji položaj u odnosu na druga lica, tako da iz takve situacije ona mogu da izvlače određenu korist (npr. ako se postupa u sukobu interesa, ako se uspostavlja monopol na tržištu dogovaranjem cena sa konkurentima, ako se koristi društveni ugled ili status dobrog privrednika da bi se nekome obezbedio posao ili da bi se drugi onemogućio u poslu, ako se sponzorise politička stranka da bi mogao da se dobije prioritet kod privatizacije, javnih nabavki, tendera, javnih koncesija ili carinskih kontingenata za uvoz pojedine robe i sl.).

Korupcija je, u suštini, sticanje materijalne ili društvene koristi bez pravnog osnova, pa korupciju u užem smislu čine sledeća krivična dela: zloupotreba službenog položaja, davanje i primanje mita, protivzakonito posredovanje, prevara u službi, posluga, falsifikovanje službene isprave, nesavestan rad u službi, kao kvalifikovani oblici krivičnih dela – zaključenje štetnog ugovora i izdavanje i neovlašćeno pribavljanje poslovne i službene tajne.

Pored krivičnog zakonodavstva, strogosti propisanih kazni i široke lepeze preventivnih mera na različitim društvenim nivoima i efikasnosti kriminalističkih službi, sigurno je da uspešna borba protiv korupcije (posebno zato što se radi o pojavi koja je daleko od svetlosti dana) mora da animira i druge društvene mehanizme. Tu u prvom redu mislimo na praksu koja je već poznata u nekim zemljama, a to je formiranje posebnih nezavisnih organa za borbu protiv korupcije (npr. Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminala u Republici Hrvatskoj ili Agencija za borbu protiv korupcije prema predlogu zakonskog teksta u Republici Srbiji). Pored toga, i institut ombudsmana ili zaštitnika prava građana (odavno poznatog švedskog instituta za kontrolu rada svih

državnih i javnih ustanova) sigurno bi morao da svojim prednostima u primeni nađe odgovarajuće mesto u širokom frontu borbe za sprečavanje i suzbijanje različitih oblika i vidova korupcije.

No, pri tom treba stalno imati u vidu da je korupcija posledica u prvom redu neefikasnog funkcionisanja mnogih institucija sistema, pa i celog pravnog sistema. Stoga i sama borba protiv korupcije treba istovremeno da predstavlja i borbu za samostalne, nezavisne, bolje i efikasnije institucije sistema i u prvom redu treba da obuhvati temeljitu reformu mnogih institucija sistema koje sada deluju. Pri tom nezavisnost sudstva i javnog tužilaštva takođe predstavlja snažnu branu korupciji, uz ostvarenje principa vladavine prava i efikasno sprovođenje svih zakona u život. Svakako da je u ovom pogledu, ako se želi efikasna borba protiv korupcije, potrebno doneti jedinstvenu strategiju borbe protiv korupcije kao što su to već učinile i sledeće države u našem okruženju: Bugarska koja je 2001. godine donela „Nacionalnu antikorupcijsku strategiju”, te 2003. godine Albanija donosi „Antikorupcijski akcioni plan” i Makedonija „Nacionalni program za prevenciju i suzbijanje korupcije”. I konačno, Republika Srbija decembra 2005. godine donosi odgovarajuću strategiju suzbijanja korupcije pod nazivom: „Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije”.

CORRUPTION IN INTERNATIONAL AND COMPARATIVE CRIMINAL LAW

Professor *Dragan Jovasevic*, Ph.D.
Faculty of Law in Nis

S u m m a r y

The corruption stands out among official crimes, as one form of abuse of authority. It is a form of active (bribe-giving) and passive (bribe-taking) bribe recognized by many modern criminal legal systems, and also several international acts, primarily acts of the United Nations, Council of Europe and European Union. Due to the extreme danger from corruptive behavior of individuals and groups especially in transitional and multiethnic societies both international community (universal international organizations such as United Nations and regional organizations such as Council of Europe and European Union consisting of adequate organizations and agencies) established a solid legal basis and instruments, through the line of international legal acts for organized common action for revealing, criminal prosecution, processing and prevention of such illegal behaviors. Activities of the European Union are especially important in that respect and this paper refers to their attempts as well as activities of specialized international security organizations.

Keywords: corruption, crime, responsibility, punishments, international community, legal acts

Мр Зоран Илкић

правни заступник у штетама у ДДОР-у Нови Сад

ДЕЈСТВО АКЦЕСОРНИХ УСЛОВА ОСИГУРАЊА*

САЖЕТАК: Пре него што је закључен уговор о осигурању, процес у коме би могла да се формира заједничка воља уговорних страна, најчешће, није се одиграо. Први и једини моменат у коме су се воље сусреле и оствариле контакт, углавном, био је моменат у коме је уговор настао. У том моменту није се одиграло усклађивање воља, из којег је могла да произиђе заједничка намера. Трагање за заједничком намером у уговорима о осигурању инкомпатибилно је са њиховим адхезионим одређењем. Право значење клаузуле услова осигурања суд не може открити трагањем за оним, што је била заједничка воља стипуланта и приступиоца.

Кључне речи: услови осигурања, осигуравач, полиса, клаузуле

1) УТИЦАЈ УГОВАРАЧА НА САДРЖИНУ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА

У правној теорији уобичајено је схватање да је позиција осигуравача, као уговорне стране, јача у односу на уговарача осигурања управо због чињенице да је сачињавање општих и посебних услова у његовој надле-

* Рад примљен: 26.03.09

жности.¹ То не значи да је доношење услова осигурања препуштено апсолутној вољи једне уговорне стране.² У свом раду, па и у доношењу својих услова осигурања, осигуравајућа друштва детерминисана су корективима које, пре свега, представљају императивни прописи, општа правна начела, судска и пословна пракса.

У Финској, нпр., аутономија воље уговорних страна у области обавезног осигурања од ауто-одговорности лимитирана је нормама Закона о уговорима о осигурању, Закона о осигурању од аутомобилске одговорности³ и Декрета о осигурању од аутомобилске одговорности.⁴ Осигуравачи су дужни да 30 дана пре примене својих услова осигурања обезбеде сагласност надзорног органа – Министарства социјалних послова и здравља, које је одговорно да су одобрени услови сагласни закону.⁵

У Данској се, нпр., сматра да се правни простор у коме се крећу могућности осигураваача да самостално одлучује о садржају својих услова осигурања простире између: 1) императивних одредби Закона о уговорима о осигурању, 2) општих правних ставова базираних на судској пракси насталој применом § 36. и § 38б Закона о уговорима и другим правним пословима у оквиру имовинског права, и 3) одредби специјалних закона којима се регулише животно осигурање, осигурање од штета у радном праву, пожарно осигурање у грађевинарству и обавезно осигурање од ауто-одговорности.⁶ Подзаконским актима налаже се осигуравајућим друштвима које минималне услове осигурања у погледу покрића морају да пруже у осигурању од пожара у грађевинарству⁷ и, у складу са Законом о заштити потрошача, код промене власника некретнина.⁸ Сем тога, у појединим областима, услове осигурања не доносе самостално осигуравачи, већ се израђују у сарадњи између Потрошачког савета, тј. органа који заступа интересе потрошача, и струковног органа осигуравајуће бранше (нпр., Базног фамилијарног осигурања, ако се ради о породичном

¹ Костадиновић, С., Мркшић, Д., *Компанијско право*, Нови Сад, 2004, стр. 53; Toroman, M., *Contrat-type et contrat d'adhésion, Rapports nationaux yougoslaves au VIIIe congrès international de droit compare*, Pescara, 1970, стр. 42.

² Ramberg, J., *International Commercial Transactions*, Stockholm, 2002, стр. 17; Ђурђевић, М., *Онерозне клаузуле у уговорима по приступу*, Правни живот, Београд, 1995, бр. 10/1995, стр. 429; Јованић, Т., *Основне поставке регулације с циљем заштите потрошача*, Правни живот, Београд, 2004, бр. 10/2004, стр. 546.

³ *Motor Liability Insurance Act* (26. 6. 1959/279).

⁴ *Motor Liability Insurance Decree* (17. 7. 1959/324).

⁵ Више о томе: Огњановић, С., *Осигурање од аутомобилске одговорности у Финској*, Ревизија за право осигурања, Београд, 2006, бр. 4/2006, стр. 50.

⁶ Munksgaard, N., *Forsikringsjura*, Rungsted Kyst/København, 1997, стр. 86.

⁷ Уредба бр. 856 од 21. 10. 2002. г.

⁸ Уредба бр. 705 од 18. 07. 2000. г.

осигурању). Услови за осигурање привреде и продукцијске одговорности израђени су у сарадњи између органа осигуравајуће бранше и Данске индустрије (струковног органа за грану индустрије).

У начелу, није дозвољено никакво одступање од општих услова.⁹ Када једно осигуравајуће друштво утврди текст својих услова осигурања, онда је дужност свих његових заступника да се приликом закључивања уговора оне врсте, на коју се односе општи услови, њих и придржавају. Аутономија воље уговорних страна овим, ипак, не мора бити угрожена. Из уговорне природе одредби садржаних у општим условима пословања произилази да уговорне странке, у датим оквирима, правно имају могућност да преговарају о условима осигурања. Колико ће ова могућност у пракси бити и реализована, зависи углавном од осигуравача и његових интереса. Изузетно, састављање услова се дешава уз учествовање осигураника којих се то тиче.¹⁰ Привредно јаки субјекти имају могућност да себи обезбеде утицај на формулисање одредница уговора о осигурању. Познати пример у европској осигуравајућој пракси су општи услови немачког поморског осигурања, који су дефинисани након преговора између осигуравајућих друштава и паритетног учешћа трговачких комора и струковних удружења. Ово исто важило је и приликом дефинисања услова осигурања код транспортног и пожарног осигурања.¹¹

Ако уговарач осигурања нема само могућност да прихвати или одбије услове, онда може реално да утиче да се они примењују делимично или у измењеном облику.¹² У полису се, и поред постојања услова осигурања, могу унети посебне клаузуле, штампане или писане, којима се допуњују услови осигурања или модификује нека одредба из услова осигурања.

Уколико заинтересовано лице има значајнију слободу у утврђивању да ли ће поједине одредбе услова осигурања бити њиховим уговором измењене, за такав уговор не може се сматрати да представља уговор по приступу. Ови услови служе у таквим ситуацијама само да би омогућили лакше преговарање.¹³

⁹ Ђурђевић, М., *Уговор по приступу*, Београд, 2001, стр. 59; Lowry, J., Rawlings, Ph., *Insurance Law: Doctrines and Principles*, Second Edition, Oxford, 2005, стр. 210.

¹⁰ Фењвеш, А., *О стању хармонизације уговорног права у Европској унији (са освртом на уговор о осигурању)*, Ревија за право осигурања, Београд, 2006, бр. 1–2/2006, стр. 6.

¹¹ Kupper, A., *Die allgemeinen Versicherungsbedingungen*, Zürich, 1969, стр. 23.

¹² Информатор, Загреб, бр. 3419, 1986, стр. 5, цитира се сентенца из Рјешења Врховног суда БиХ Пж. бр. 257/86 од 24. 10. 1985. г.: „Странке могу у уговору о осигурању, уношењем у полису осигурања посебних одредаба, одступити од одредаба опћих или посебних увјета осигурања, па на тај начин проширити осигурање и на ствари које по увјетима осигурања не могу бити осигуране ни од основних ни од допунских ризика одређене врсте осигурања”.

¹³ Јанковец, И., *Привредно право*, Београд, 1999, стр. 268.

Осигуравач може овластити своје заступнике да у одређеном смислу могу одступити од тих услова,¹⁴ ако тако друга страна захтева. Нпр., у односима осигурања имовине, премија се плаћа унапред за цео период осигурања. Али, може бити уговорено и да ће се премија плаћати и у ратама или по истеку периода осигурања. Ако заступник осигуравача поступи у складу са оваквим овлашћењем,¹⁵ онда је таква уговорна клаузула пуноважна и обавезује осигуравача.

Под могућношћу ингеренције осигураника на садржај уговора не треба урачунавати осигураников утицај на избор висине премије, јер одступање у погледу премије (цене осигурања) не значи уношење властитих одредаба у уговор. То је избор алтернативно припремљених формуларних решења како ће се третирати осигурања за одређену висину премије, а које одредбе је опет припремио осигуравач.

Ако су обе странке закључиле уговор имајући свака у виду своје опште услове, онда би у случају сумње требало узети да се неће примењивати општи услови ниједне стране.¹⁶

2) ИЗМЕНЕ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА У ТОКУ ТРАЈАЊА ОДНОСА ОСИГУРАЊА

Понуду за закључење уговора о осигурању може учинити осигуравајућа организација или осигураник.¹⁷ Осигуравајућа организација може понудити само такву врсту осигурања којом се бави и за коју испуњава прописане услове, те за коју је регистрована код надлежног суда. Осигураник није везан у својој понуди коју упућује осигуравајућој организацији правилима и условима осигурања и тарифама премија те осигура-

¹⁴ Уколико заступник није имао потребно овлашћење, закључени уговор неће обавезивати осигуравача. У том смислу: Збирка судских одлука, књига IV, свеска 1, Београд, 1979, стр. 146–148, цитира се сентенца из Решења Врховног суда БиХ Гж. бр. 148/79 од 08. 03. 1979. г.: „Када уговорени узрок оштећења имовине не спада у круг ризика обухваћених условима осигурања, уговор о осигурању не обавезује осигуравача ако његов заступник није био овлашћен да закључује уговор о осигурању противно условима осигурања, под условом да осигуравач није ни накнадно одобрио закључени уговор”.

¹⁵ Уколико заступник осигуравача погрешно приликом уноса података у полису осигурања, осигуравача ће обавезивати оно што је уговорено: Избор судске праксе, Београд, 2001, бр. 1/2001, стр. 37, цитира се сентенца из Пресуде Врховног суда Србије Рев. бр. 233/98 од 11. 02. 1998. г.: „Осигурано лице није дужно плаћати већи износ премије од оног који је уговорен, и када је, грешком запосленог у осигуравајућој организацији, у полиси означена нижа вредност од оне која је утврђена тарифом”.

¹⁶ Радишић, Ј., *Облигационо право – општи део*, Београд, 1993, стр. 97.

¹⁷ Мркшић, Д., Милорадић, Ј., Жарковић, Н., *Увод у осигурање и животна осигурања*, Нови Сад, 2006, стр. 175.

вајуће организације, јер није дужан да их унапред познаје. Наравно, осигуравајуће организације су везане својим условима осигурања и тарифама премија осигурања.¹⁸

Међутим, оне их могу и променити после закључења уговора. Опасности обухваћене осигурањем у појединим условима осигурања могу се проширити новим ризицима, неке опасности се могу укинути, или се неким другим изменама обим осигуравајуће заштите може проширити или сузити. То, по правилу, има за последицу и промене у висини премија осигурања. У том случају, поставља се питање њихове пуноважности: да ли они доводе до измене уговорних обавеза, тј., да ли аутоматски чином њиховог доношења постају део уговора чије је извршење у току?

У упоредном праву, најчешће, нормирано је да ако се услови осигурања једног осигуравача промене, онда се те измене односе на уговоре који ће се тек закључити у будућности. Тим изменама постојећи уговори нису безусловно обухваћени. При свакој уговорној новини, било да се ради о ревизији уговорних одредби, или о потпуно новим творевинама, потребно је одобрење осигураника да се уговор настави према новим условима.¹⁹ Ово правило се примењује и ако се ради само о новој формулацији услова, којом се уговорни односи суштински не мењају. Али, законом може бити прописано или надзорни орган може бити овлашћен да утврди, да једна измена услова са обавезујућим дејством важи и на уговоре чије је извршење у току. Овакве измене се могу предузети у оквиру мера санације постојећих уговора или при прилагођавању уговора захтевима једне новонастале уговорне обавезе.²⁰ Углавном се ради о клаузулама о осигуравајућој заштити, обавезама осигураника, посебним разлозима за окончање уговорног односа, изјавама воље, као и клаузулама о судској надлежности.²¹ Закон или надзорни орган утврђују и моменат

¹⁸ Вуковић, С., *Коментар Закона о осигурању имовине и лица*, Београд, 2000, стр. 100, цитира се сентенца из Одлуке Врховног суда Босне и Херцеговине Пж. бр. 486/86: „Уговор о осигурању је закључен ако осигураватељ није одбио у року од 8 дана од дана пријема, писмену понуду осигураника која не одступа од увјета осигурања, па је осигураник дужан платити премију осигурања, иако није потписана полиса осигурања”; Капор, В., Царић, С., *Уговори робног промета*, 9. издање, Нови Сад, 1996, стр. 282; Славнић, Ј., *Закључење уговора о осигурању и примена услова осигурања у пракси*, Правни живот, Београд, 1995, бр. 11/1995, стр. 429; Шулејић, П., *Правни проблеми осигурања код нас*, Зборник радова Савремени проблеми у осигурању имовине и лица, Палић, 2001, стр. 6.

¹⁹ О томе: Birds, J., *Insurance Law Reform for the Benefit of the Consumer: Some Lessons from Australia*, London, 1999, Consumer Protection in Financial Services, приредио Cartwright, P., стр. 206–207.

²⁰ Kupper, A., *исто*, стр. 118–119.

²¹ Wriede, P., *Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz und zu den Allgemeinen Versicherungsbedingungen unter Einschluß des Versicherungsvermittlerrechtes*, 8. Auflage, Band VI, Lieferung 4, Krankenversicherung 2. Teil, Berlin, 1990, стр. 465.

када модификације услова осигурања почињу да функционишу.²² Ако је, захваљујући ревизији услова осигурања, осигураник дужан платити већу премију, он има и право на већу суму осигурања.²³

У упоредном праву, да би се једнострано мењање услова од стране осигуравача сматрало договореним, потребно је да су испуњени следећи услови:

- 1) да је осигураник примио обавештење,
- 2) да је измена јасна и разумљива,
- 3) да је осигураник наставио са плаћањем премије, и
- 4) да се ради о измени која је у пракси осигурања прихватљива.

1) Измене услова се осигураннику саопштавају у писмима послатим путем *e-maila* или поште. По правилу ће из ових писама проистећи да осигураник није дужан да настави уговор, али да се измене сматрају прихваћенима, уколико осигураник настави са плаћањем премије предметног осигурања. Терет доказивања, да је једно обавештење стигло до примаоца, лежи на пошиљаоцу.²⁴ Услови за то доказивање, које друштво треба да испуни, зависе од круга лица којима је то обавештење намењено. Кад се ради о појединачном, индивидуалном обавештењу, осигураник треба да докаже да га је осигураник и примио. То би се постигло обезбеђењем повратнице коју потписује прималац. Ако се ради о слању „масовних” писама, тј., писама свим осигураницима једног друштва у дотичној врсти осигурања, у којима друштво жели да постигне измене постојећих уговора, било би сувише захтевно и економски отежавајуће за осигураваче, ако би се и овде поставио такав услов доказивања. Зато је установљена пракса да осигуравач има терет доказивања да је једно обавештење о измени услова послато. Када је то доказано, терет доказивања да није примио обавештење почива на осигураннику.²⁵ Осигуравач може да испуни услове доказивања прика-

²² У Немачкој измене услова осигурања постају делотворне почетком другог месеца од момента обавештавања осигураника о насталој реконструкцији уговора. Надзорни одбор има право да одобри и неки други временски рок. Више о томе: Wriede, P., *исто*, стр. 465.

²³ Швајцарски Савезни закон о уговору о осигурању, чл. 35.

²⁴ Дански Закон о уговорима о осигурању, § 33, ст. 1.

²⁵ Одлука данског Источног земаљског суда UfR (Недељни зборник за правосуђе) 1977. 216Ø: Осигураник је 1972. год. закључио породично осигурање, које је, између осталог, покривало крађу до 10.000 круна. У марту 1975. год. догодила се провална крађа. Украден је новац у готовини у износу од 14.600 круна. Осигуравач је одбио да исплати више од 2.000 круна одштете, пошто се позивао на то, да је 1973. год. извршена измена услова осигурања, према којој се новац и вредносни папири при провалној крађи покривају са максимално 2.000 круна. Осигуравач је путем масовног слања писама обавестио о овоме осигураника. Исти је одбио да прими писмо. Одлучено је, да је осигуравач послао писмо осигураннику, да је исти писмо примио, да уговор странака није налагао осигуравачу да писма шаље препорученом поштом, и да је осигураник након тога, тиме што је наставио са плаћањем премије, ћутећи прихватио и признао промене услове.

зивањем извода (исписа) из компјутера за пошиљке послате спорног дана. Осигураник може да доказује противно, нпр., приказивањем документације из локалне поште о грешкама и закашњењима у достави поште.

2) На осигуравачу лежи терет доказивања и да је писмо о измени било јасно, прецизно и разумљиво, те да је осигураник на недвосмислен начин обавештен о суштини и опсегу измене услова.²⁶

3) Форма пасивног прихватања измена услова осигурања прихваћена је од стране судова само под условом да је и осигураник наставио да се понаша у складу са измењеним условима. Другим речима, неопходно је да је наставио да плаћа премију у модификованом износу.²⁷

4) Услови осигурања не могу се делотворно изменити, ако би те измене биле у супротности са уобичајеном пословном праксом у осигурању. Нпр., осигуравач не може да накнадним увођењем отказне клаузуле временски скрати дејство уговора у погледу појединих клаузула, осим ако је то осигураник изричито акцептирао.²⁸ У нашем праву, начелно, већ закључени уговор једна уговорна страна не може једнострано изменити. Ово опште правило важи и за уговоре чији су саставни део услови осигурања. Због њиховог уговорног карактера, не могу се мењати без са-

²⁶ Одлуке данске Жалбене комисије за осигурање АКФ 35.439/94, АКФ 50.331 и АКФ 43.813.

²⁷ Одлука данског Источног земаљског суда FED (Судски зборник права осигурања и права на накнаду штете) 2001. 21.540: У вези са једном штетом од 12.12.1998. год. на аутомобилу, осигуравач је сматрао да осигураник треба да сам сноси учешће у штети у износу од 5.581 круне, а по основу клаузуле о франшизи у каско-осигурању. Осигураник се томе противио, пошто није сматрао да је осигурање закључено са наведеном клаузулом. Он је 15.05.1998. год. проширио осигурање од једног уобичајеног осигурања од ауто-одговорности, на осигурање од одговорности са каско-осигурањем. У полиси је била наведена клаузула о франшизи. Испис из компјутера друштва показивао је да је полиса била послата. Након детаљног објашњења запослених у друштву, као чињенично стање је утврђено да је осигураник примио полису са условима за ауто-каска осигурање. Пошто је и платио премију осигурања, сматрало се да је прихватио услове предвиђене за наведени вид осигурања.

²⁸ Одлука данског Врховног суда UfR 1998. 407Н: Осигураник је закључио осигурање од последица несрећног случаја, које је покривало губитак пословне способности, наступање инвалидности, смрти и повреде на зубима. Према уговору, исти је био важећи од 01. 11. 1981. до 01. 11. 2011. године. У уговору није била предвиђена могућност отказивања. Пошто је ова врста осигурања била значајно оптерећујућа за друштво, оно је у новембру 1993. год. обавестило осигураника, да се уводи једна клаузула о могућности отказивања, која ће између осталог значити, да осигуравач има право да откаже покриће губитка пословне способности уз отказни рок од месец дана, без ближег образложења. Позивајући се на сврху оваквог осигурања, суд није нашао да осигуравач има право да уведе једну такву клаузулу о отказивању. Аргументација друштва, да општа правила о уговорима треба да говоре у прилог томе, да друштво може да откаже уговор уз један уобичајени отказни рок, није била прихваћена.

гласности обе стране уговорнице.²⁹ Уговорна страна која је предложила опште услове не може после закључења уговора те услове једнострано мењати.³⁰ Или, другачије речено, ако би осигуравач изменио своје услове, они не би важили за уговоре који су закључени пре измене.³¹ Они би могли да важе само за уговоре који буду закључени после измене.³² Разуме се да уговорне стране могу сагласношћу својих воља изменити уговор који су закључиле. У складу с тим, оне се могу споразумети да ће нови услови важити и за уговоре које су оне већ раније закључиле.

Општеприхваћени став и наших судова је, да измењени услови важе само за будуће уговоре, изузев случајева када су тако измењени услови повољнији за уговорну страну која приступа уговору.³³ Измењени услови осигурања, у начелу, имају дејство према осигуранику тек по истеку текућег периода осигурања,³⁴ односно, тек од плаћања премије за нови

²⁹ Збирка судских одлука, књига XVI, свеска 4, Београд, 1971, бр. Одлуке 567, стр. 221–223: „Да би измјена правила осигурања после закључења уговора о осигурању произвела правни учинак у односу на осигураника, потребно је да осигураник на то пристане”.

³⁰ Калабић, Ђ., *Правна природа услова (правила) осигурања*, Осигурање и привреда, Загреб, 1975, бр. 1–2/1975, стр. 13.

³¹ Наши осигуравачи углавном стипулирају да ако осигуравач измени Услове осигурања, дужан је о томе обавестити осигураника писмено или на други подобан начин (дневна штампа, радио, телевизија и сл.), те да ако осигураник у предвиђеном року од дана обавештења не откаже уговор о осигурању, нови Услови осигурања односно Тарифни систем примењују се од почетка наредног периода осигурања.

³² Пракса Првог општинског суда у Београду, објављено на http://www.prvisud.com/sudska_praksa, 01. 12. 2010, стр. 18: „Промењени услови осигурања могу имати дејство према осигуранику тек по истеку текућег периода осигурања, што значи да измењени услови важе само за будуће уговоре пошто се услови осигурања не могу мењати без сагласности обе уговорне стране. Због тога осигураник није везан условима који му нису били предати, а самим тим ни познати.” (Гж. бр. 2228/99 – П. бр. 3988/96).

³³ Супротно: Јакаша, Б., *Право осигурања*, Загреб, 1972, стр. 25: Аутор сматра да су за странке меродавна она правила која су била на снази у време склапања уговора о осигурању. По њему, евентуалне накнадне измене извршене за време трајања уговора нису релевантне, без обзира на то да ли су измене за уговарача строже или блаже него ранија правила. Ово произилази из начела грађанског права о извршењу уговорних обавеза. Произилази да ни осигураник неће имати право захтевати да осигуравач према њему примени у међувремену измењена, за њега повољнија правила.

³⁴ Према општим условима за осигурање имовине наших осигуравача, ако осигуравач измени услове осигурања или тарифу премија, дужан је да о томе обавести уговарача осигурања најкасније у року од 60 дана пре истека текуће године осигурања. У року од 60 дана од дана пријема овог обавештења уговарач може да откаже уговор, који тада престаје да важи истеком текуће године осигурања. Међутим, ако уговарач осигурања не откаже уговор у овом року, уговор се мења са почетком наредног периода осигурања у складу са извршеним изменама у условима осигурања, односно, тарифи премија. О томе: Шулејић, П., *Право осигурања*, Београд, 2005, стр. 55.

период.³⁵ Али, ако су измене повољније за осигураника, прихватају се од наших судова као пуноважне одмах по ступању на снагу.³⁶

3) ОДНОС ПОСЕБНО УГОВОРЕНИХ ОДРЕДБИ И ОПШТИХ И ПОСЕБНИХ УСЛОВА ПОСЛОВАЊА

На питање да ли су општи услови у поређењу са индивидуално договореним уговорним клаузулама истог или нижег ранга, неки законски текстови у упоредном праву дају изричит одговор. Према италијанском Грађанском законнику,³⁷ клаузуле додате обрасцу или формулару имају већу снагу над одредбама обрасца или формулара, уколико су са њима у супротности. Исто правило садрже и југословенске Опште узансе за промет робом које наводе да, у случају да „су посебне одредбе у супротности са општим условима, важе посебне одредбе”.³⁸ Облигације и уговори – Скица за законик о облигацијама и уговорима³⁹ наводи да „општи услови формуларних или шаблонских уговора допуњују посебне погодбе уговорене међу уговорницима у истом уговору и по правилу обвезују као и ове. У случају неслагања општих услова и посебних погодби важе ове последње”.⁴⁰ И југословенски Нацрт Закона о облигацијама и уговорима је усвојио ово начело, па се наводи да општи услови „допуњују посебне погодбе утврђене међу уговарачима у истом уговору и по правилу обвезују као и ове”. Даље се подвлачи да „у случају неслагања општих услова и посебних погодби важе ове последње”.⁴¹ Исто решење акцептирали су и ЗОО⁴² и ранији Закон о заштити

³⁵ Петровић, З., Петровић, Т., *Осигурање живота*, Београд, 2003, стр. 33.

³⁶ Вуковић, С., *Закон о осигурању*, Београд, 2004, стр. 119, цитира се релативна из Одлуке Врховног суда Хрватске Рев. бр. 2515/82: „Каснија промена правила осигурања утјече на уговаратеља осигурања тек након истека периода осигурања, изузев оних одредаба правила које су за уговаратеља осигурања повољније ако је штетни догађај услиједио након ступања на снагу таквих правила”.

³⁷ Чл. 1342.

³⁸ Опште узансе за промет робом, „Сл. лист ФНРЈ” бр. 15/1954, узанса бр. 33. ст. 2.

³⁹ Константиновић, М., *Облигације и уговори – Скица за законик о облигацијама и уговорима*, Београд, 1969.

⁴⁰ Чл. 109.

⁴¹ Чл. 108.

⁴² Закон о облигационим односима, „Сл. лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Сл. лист СРЈ” бр. 31/93, 22/99 и 44/99, чл. 142. ст. 1. и 4; Петаковић, Р., *Приручник за примену Закона о облигационим односима*, Београд, 1995, стр. 278, наводи се релативна из Решења Вишег суда Тузла Гж. бр. 207/90 од 20. 09. 1990. г., објављеној у Судској пракси, бр. 5/91, стр. 42: „... јер у случају неслагања општих услова и посебних погодби, важе посебне погодбе из члана 142. ст. 4. ЗОО”.

потрошача.⁴³ Сада важећи Закон о заштити потрошача⁴⁴ не садржи одредбе о тумачењу општих услова, осим што нормира да ће се спорне одредбе потрошачког уговора тумачити у корист потрошача.⁴⁵

Код уговора чију су садржину стране споразумно уредиле током преговора, све одредбе се једнако третирају, а смисао једне клаузуле одређује у зависности од друге. У уговорима по приступу, међутим, све одредбе немају исти ранг. Посебне одредбе, ако су уговорене, имају преимућство у односу на опште.⁴⁶ Смисао посебне одредбе треба утврдити као важећи,⁴⁷ јер она, по правилу, представља адаптацију уговора учињену у циљу задовољења потреба сигурности осигураника.⁴⁸ Пошто се не може прихватити схватање о нормативној снази општих услова, одбачено је и схватање о њиховој предности пред клаузулама конкретног уговора. Општи услови пословања нижи су по рангу, тј., акцесорне су природе, јер допуњују оно што су уговорне стране утаничиле приликом закључења уговора. Само и уколико те додатне клаузуле могу да се уклопе, сједине са индивидуално уговореним клаузулама, оне важе на исти начин као посебно уговорене одредбе. Ако не могу и у мери у којој не могу, такве клаузуле не важе. Правило почива на идеји, да су општи услови апстрактни, предвиђени унапред за читаво мноштво уговора и да морају уступити предност специјалном споразуму којим стране такве опште услове прилагођавају посебној ситуацији. Ради се о примени максиме *specialia generalibus derogat*.

Претпоставка за примену правила о предности посебних погодби је њихово неслагање са општим условима. Када суд проверава да ли постоји неслагање, он треба да води рачуна да посебни споразум странака о неком питању не мора увек да указује на њихову намеру да дерогирају опште услове. Мотиви за уговарање посебних погодби могу бити врло различити. Најчешће, странке желе само да прецизирају садржину општих услова, нпр., које су опасности (ризици) обухваћени осигурањем. У том случају нема неслагања. Проблем неслагања јавиће се само онда, када је смисао посебне погодбе супротан од смисла неке клаузуле општих услова, тако да се са њом

⁴³ Службени гласник РС бр. 79/2005, чл. 44. ст. 4.

⁴⁴ Службени гласник РС бр. 73/2010.

⁴⁵ Чл. 45.

⁴⁶ Немачки Закон о уређењу права општих услова пословања, § 4.

⁴⁷ Koch, P., *Versicherungswirtschaft (Ein einführender Überblick)*, Karlsruhe, 2005, стр. 189.

⁴⁸ Lambert – Faivre, Y., *Droit des Assurances*, 11. édition, Paris, 2002, стр. 90.

искључује.⁴⁹ Тако, нпр., ако је осигуранику понуђена јефтинија годишња премија осигурања у односу на ону премију која би произилазила из општих услова осигурања, суд би требало да да предност оном делу уговора који представља непосредно изражену вољу уговорних страна у том погледу.

У случају међусобне несагласности општих и посебних услова осигурања, уколико се и једни и други имају применити за регулисање одређеног питања, предност треба дати посебним условима.⁵⁰

4) ОДНОС ПОЛИСЕ ОСИГУРАЊА И УСЛОВА ОСИГУРАЊА

Сама полиса обично не може да садржи све уговорне одредбе о правима и обавезама уговарача. Закључењем уговора о осигурању настају за уговорне стране бројна и разна права и обавезе, за чије је регулисање у писменој форми потребан дужи текст. Због тога су све осигуравајуће организације утврдиле своје услове пословања, који детаљно регулишу односе из уговора о осигурању.⁵¹ У полису се уносе само индивидуални састојци уговора о осигурању, а сва остала питања регулишу се условима осигурања.⁵² Међутим, њихова садржина се не мора редовно и поклапати.

Може се догодити да постоји неслагање између неких одредаба полисе и одредаба услова осигурања који се примењују на тај уговор. Тражећи праву вољу странака у том случају, суд треба да примени одредбе

⁴⁹ Одлука данског Западног земаљског суда 1982. 1168V: Осигураник, који није напунио 25 година живота, закључио је са осигуравачем уобичајено ауто-каска осигурање возила. У складу са наводима из захтева за осигурањем који је попунио осигураник, у полиси је било наведено да уговорени самопридржај износи 500 круна. Полиса је упућивала на опште услове за каско-осигурање, за које се навело да су били приложени, а где је одређено, да се обрачунава један додатни износ самопридржаја од још 500 круна, ако је возилом и у моменту несреће управљало лице које није напунило 25 година. Возило је било оштећено док је њим управљао осигураник. Осигуравач се позивао на своје опште услове, да самопридржај износи 1000 круна. Изгубио је спор, уз образложење, да је пропустио да осигуранику скрене пажњу на значај његових година, а према наведеној одредби у општим условима. Индивидуални текст у полиси дао је осигуранику за право, да основано сматра да је осигурање и у случају када је он возач свог аутомобила, било закључено са једним општим износом самопридржаја од 500 круна, као што је и захтевао.

⁵⁰ Маровић, Б., *Осигурање и шпедиција*, 2. издање, Нови Сад, 1999, стр. 87; Маровић, Б., Авдаловић, В., *Осигурање и управљање ризиком*, Суботица, 2003, стр. 104; Маровић, Б., Авдаловић, В., *Осигурање и теорија ризика*, Нови Сад, 2006, стр. 62.

⁵¹ Маровић, Б., *Осигурање*, 2. издање, Нови Сад, 1997, стр. 78.

⁵² Arbitter, S., *The Form 50 Lease: Judicial Treatment of an Adhesion Contract*, University of Pennsylvania Law Review, 1963, vol. 111, 8, стр. 1204.

полисе, а не услова осигурања.⁵³ Предност се даје одредбама полисе, пошто оне непосредније одражавају вољу уговарача. Ово схватање владајуће је и у правним системима западноевропских држава. Сматра се да, ако постоји сагласност између захтева за осигурањем осигураника и полисе, с једне стране, и постоји несклад између њих и услова осигурања, с друге стране, осигураник може да се позове на индивидуални текст у полиси као релевантан. Стандардизованим условима осигурања се, према околностима случаја, у делу у коме су несагласни са одредбама полисе, неће придавати значај.⁵⁴

И сами услови осигурања у погледу читавог низа питања одређују да се полисом осигурања од њих може одступити. Тако, осигуравач и уговарач осигурања могу уговорити да ће се осигурањем обухватити и неки од допунских ризика и за чије се покриће, према условима, осигурање треба посебно уговорити. Да би дошло до примене наведеног правног правила, мора се у тексту полисе навести да је осигурањем покривен и односни допунски ризик.

Наша судска пракса је, у складу са поменутиим законским решењем, дала идентичну оцену односа полисе осигурања и услова осигурања.⁵⁵

ЗАКЉУЧЦИ

1) Сачињавање општих и посебних услова осигурања је, углавном, у искључивој надлежности њиховог стипулатора, осигуравача, који њиховом применом на једнообразан начин регулишу дејство многобројних уговора о осигурању које ће у будућности закључити са неодређеним бројем осигураника. Због тога је уговор о осигурању класичан адхезиони уговор, али ако сауговарач има мање или веће могућности да утиче на садржину уговора и на опредељивање права и обавеза уговорних страна, не може се више сматрати да се ради о уговору по приступу.

⁵³ ЗОО, чл. 902. ст. 5; наведено решење Закон је практично репродуковао из *Скице* професора М. Константиновића (чл. 879. ст. 5).

⁵⁴ Sørensen, I., *Forsikringsret*, 5. udgave, København, 2010, стр. 69: наводи се одлука данског Западног земаљског суда 1982. 1168V, објављена у Недељном зборнику за правосуђе.

⁵⁵ *Право (теорија и пракса)*, Београд, бр. 4/88, стр. 71, наводи се сентенца из Одлуке Врховног суда Војводине, Пж. бр. 320/81 од 02. 09. 1987. г.: „Одредбе посебних услова заједнице осигурања које су супротне одредбама из полисе о осигурању немају значење приликом расправљања односа из уговора о осигурању”; *Избор судске праксе*, Београд, 1997, бр. 2/97, стр. 56, наводи се Пресуда Вишег привредног суда у Београду Пж. бр. 4104/95 од 13. 07. 1995. г. Из образложења: ... „Према одредби члана 902. тачка 5. ЗОО, у случају неслагања неке одредбе општих и посебних услова и неке одредбе полисе, примењује се одредбе полисе”.

2) Једнострана модификација већ закљученог уговора изменом услова осигурања, због уговорног карактера успостављених односа, у принципу није дозвољена и валидна. Односно, прихватљива је само под рестриктивним условима. Међутим, уговарачи могу сагласним вољама другачије уредити своје међусобне односе.

3) У случају неслагања, посебно уговорене одредбе имају предност у примени над условима осигурања, посебни услови у односу на опште, а одредбе полисе у односу на клаузуле услова осигурања.

EFFECT OF ACCESSORY INSURANCE TERMS

Zoran Ilkic, LL.M.

Legal representative for indemnities,
employed by DDOR NOVI SAD a.d.o. NOVI SAD

S u m m a r y

Before the insurance contract is concluded, the process in which the common will of the contracting parties might have been formed, most often did not happen. The first and the only moment when the wills met and were in contact was the moment when the contract was created. The adjustment of wills, from which a common intent could have been created, did not happen at that moment. Searching for the common intent in insurance contracts is incompatible with their adhesive definition. The court cannot find out the real meaning of the insurance terms clause by searching for the common will of contracting parties.

Keywords: terms of insurance, insurer, policy, clause

Dr Vladan Stanojev

PRIMENA NOVIH NAČINA ZA UTVRĐIVANJA ODLUČNIH ČINJENICA**

U proteklih dvadesetak godina, kako praksa ukazuje, najveći procenat utvrđenih odlučnih činjenica u prekršajnim postupcima baziran je na iskazu okrivljenog čiji je iskaz ocenjen kao njegovo priznanje ili na bazi iskaza saslušanog svedoka (najčešće ovlašćenog inspektora, koji je svoj iskaz zasnovao na neposrednom opažanju). Međutim, imajući u vidu da je oduvek najveći procenat otkrivenih prekršaja bio iz oblasti bezbednosti saobraćaja, postepeno su prilikom otkrivanja prekršaja počeli da se koriste i tehnički uređaji. Među njima je prvi bio fotoaparata.

Na osnovu izučavanja uzroka velikog broja saobraćajnih nezgoda došlo se do saznanja da su najčešći uzročnici saobraćajnih nezgoda vožnja motornim vozilom pod dejstvom alkohola ili upravljanje motornim vozilom neprilagodnom brzinom stanju puta i uslovima saobraćaja. Kod ovih prekršaja su počela da se iznalaze tehnička rešenja kako bi odgovarajući uređaji i aparati pomogli u dokazivanju ovih vrsta prekršaja. Tako su se i pojavili prvi radari kojima se merila brzina kretanja vozila na putevima, kao i prvi alkohometri – sprave za merenje količine alkohola u organizmu vozača. Uvedeni su Doplerovi radari kojima je policija utvrđivala brzinu kretanja vozila, kao i čuveni alkotest aparati marke dreger.

* Rad je primljen: 24. 04. 2009.

** Deo doktorskog rada pod nazivom „POLOŽAJ I ULOGA INSPEKCIJSKIH ORGANA UPRAVE U PREKRŠAJNOM POSTUPKU”.

Profesor I. Feješ¹ ukazuje da je savremeni kriminalitet, pod kojim podrazumeva i prekršaje, izuzetno dinamična i složena masovna društvena pojava. Suzbijanje kriminaliteta zahteva razradu strategije koja će se zasnivati na naučno zasnovanom sistemu preventivnih i represivnih mera u okviru kojih će krivično-pravna sredstva imati adekvatno mesto. U današnjim uslovima, efikasan može biti samo integralni program sa razrađenom strategijom, od prvog zahvata do pravosnažne presude, sa osloncem na nauku i razvijen u strogo zakonskim okvirima. Savremena nauka će morati da ima značajniju ulogu u tome, a posebno prirodno-tehničke nauke koje će pomoći u otkrivanju krivičnih dela, prekršaja i drugih štetnih ponašanja za koje su propisane odgovarajuće sankcije. Kriminalistika, sa osloncem na prirodno-tehničke i druge nauke, razvija nove metode i sredstva mnogo bržim tempom nego što to zakonodavna vlast može da prati. Veliki broj ovih sredstava i metoda su veoma efikasna sredstva otkrivanja krivičnih dela i prekršaja i njihovih učinilaca, ali isto tako mogu biti pogodna za razne zloupotrebe koje se ogledaju u neovlašćenom zadiranju u ljudska prava.

U okviru ovog pitanja daje se kratak osvrt na moderne uređaje koji se trenutno koriste u otkrivanju pojedinih vrsta prekršaja i rezultati, odnosno analiza više snimaka urađenih u otkrivanju saobraćajnih prekršaja od strane saobraćajne policije SUP-a Novi Sad, kao i snimaka koje je autor ovog rada lično napravio u cilju prikazivanja efikasnosti tehničkih uređaja u otkrivanju određenih vrsta prekršaja i pružanju teško oborivih dokaza pred prekršajnim organima.

Utvrđivanje brzine kretanja motornih vozila

Na osnovu višegodišnjih podataka o uzročnicima saobraćajnih nezgoda, može se videti da se brzina kretanja, odnosno neprilagođena brzina, i preko-račenje dozvoljene brzine nalaze na prvom mestu na listi uzročnika nezgoda. Zakon o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima predviđa u tom pravcu rigorozne prekršajne sankcije, a one se ogledaju u sledećem:

U članu 226. stav 1. tačka 4. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima propisana je novčana kazna od 5.000,00 do 25.000,00 dinara ili kazna zatvora do 60 dana ako se u naseljenom mestu prekorači brzina za preko 30 km/h od dozvoljene, odnosno van naseljenog mesta za više od 50 km/h preko dozvoljene brzine. Za navedeni prekršaj prema stavu 2. istog člana predviđeno je i obavezno izricanje zaštitne mere „zabrane upravljanja motornim

¹ Feješ, I., *Savremeni kriminalitet i dokazno pravo*, Novi Sad, Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu, 2002, str. 13.

vozilom odgovarajuće kategorije u trajanju od 3–12 meseci”. Ako je ovakvim prekoracenjem prouzrokovana saobraćajna nezgoda bez obeležja krivičnog dela ugrožavanja bezbednosti saobraćaja, tada je kao sankcija predviđena novčana kazna od 12.000,00 – 50.000,00 dinara ili kazna zatvora od 30–60 dana, uz obavezno izricanje zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom odgovarajuće kategorije u trajanju od tri meseca do jedne godine. Dakle, vidi se da je u ovim situacijama predviđena mogućnost izricanja kazne zatvora do 60 dana ako su delom prouzrokovane teže posledice ili postoji veći stepen odgovornosti učinioca.

U članu 228. stav. 1. tačka 3. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima predviđeno je sankcionisanje prekoračenja brzine u naseljenom mestu i to za preko 10–30 km/h, odnosno van naseljenog mesta od 30–50 km/h, i to sa novčanom kaznom od 3.000,00 dinara koja je predviđena da se naplaćuje na licu mesta. Ako je ovim prekoracenjem prouzrokovana saobraćajna nezgoda, stavom 2. ovog člana propisana je novčana kazna od 4.000,00–30.000,00 dinara ili kazna zatvora do 60 dana sa mogućnošću izricanja zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom određene kategorije u trajanju od 30 dana do 6 meseci.

Prema članu 229. stav 1. tačka 7. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, sankcionisano je prekoračenje dozvoljene brzine u naseljenom mestu do 10 km/h i van naseljenog mesta od 10–30 km/h novčanom kaznom od 2.000,00 dinara koja se naplaćuje na licu mesta. Prema stavu 2. istog člana, ako je ovakvim prekoracenjem izazvana saobraćajna nezgoda tada je predviđena novčana kazna od 3.000,00–25.000,00 dinara ili kazna zatvora do 40 dana sa mogućnošću i izricanja zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom određene kategorije u trajanju od 30 dana do 3 meseca.

Da bi se utvrdila odlučna činjenica prekoračenja brzine kao obeležje prekršaja, uvek je neophodno koristiti odgovarajuće merne instrumente. Do pet–šest godina koristili su se u većini slučajeva Doplerovi radari koji su precizno merili brzinu kretanja i to samo jednog vozila u koje je radar usmeren i pod strogim meteorološkim uslovima i pravilima korišćenja koji su se odnosili na to, tako da se brzina mogla utvrđivati jedino u odlasku vozila. Osnovni problem u dokazivanju prekršaja korišćenjem Doplerovih radara sastojao se u tome što su okrivljeni često izražavali sumnju da su se kretali u koloni vozila i da je baš radar bio usmeren u njihovo ili drugo vozilo, a s obzirom na to da se na displeju radara očitavala samo izmerena brzina vozila u koje je radar u određenom trenutku bio usmeren. Ove okolnosti su se morale proveravati saslušanjem svedoka – policajca, koji je koristio odgovarajući radarski uređaj.

Prilikom ispitivanja ovih svedoka, od strane okrivljenih izražavala se sumnja da je brzina utvrđena za neko drugo vozilo koje se na istom mestu navodno brže kretalo od vozila okrivljenog.

Sudijama za prekršaje je u takvim situacijama jedino ostajalo da poveruju iskazu policajca – inspektora, obrazlažući izbor samo jednog vozila za utvrđivanje brzine kao diskreciono pravo ovlašćenog službenog lica i tehničkim manama ovakvih uređaja (da ne mogu meriti brzinu svih vozila, već samo jednog u određenom trenutku). Najpoznatiji Doplerov radar je čuveni K-15, za koga se uvek moralo i pribavljati odgovarajuće uverenje o tehničkoj ispravnosti, kao i za sve druge merne instrumente za odgovarajuću kalendarsku godinu. Za ove uređaje treba reći da su se u svetu prilikom njihovog korišćenja pojavljivali i odgovarajući radarski detektori koji su se koristili od strane vozača, kako bi se u blizini kretanja vozila otkrio radarski uređaj preko zraka koje je on emitovao.

Sa napretkom tehnike pojavili su se novi merni uređaji kojima se merila brzina, a koji su napustili prevaziđenu radarsku tehnologiju i baziraju se na laserskom merenju brzine i udaljenosti vozila. Tako se kod nas, prvi put pre šest godina pojavljuju u upotrebi uređaji „PRO LASER III“.

Karakteristike ovih uređaja su sledeće:

- to je univerzalni uređaj koji meri daljinu i brzinu kretanja odabranih ciljeva putem laserskog zraka,
- uređaj je potpuno nevidljiv za klasične radarske detektore koje koriste vozači,
- uređaju se može pridodati digitalni fotoaparata,
- snimanje prekršioca vrši se kroz tražilo fotoaparata koje je povezano sa optičkim okvirom laserskog uređaja,
- mrežica za ciljanje određenog vozila i brzina prekršioca su prikazani na fotografiji, a datum i vreme se mogu obezbediti na fotografiji,
- sistem sadrži LCD monitor na zadnjem delu fotoaparata radi provere fotografije i lakšeg pregledanja snimka, i
- fotografije se mogu štampati na printeru ili mogu biti odštampane kad se prenesu na personalni računar.

Najsavremeniji novi uređaj u svetu, pa i kod nas je „FAMA LASER III“. Osnovna karakteristika ovog uređaja je ta da je snabdeven video kamerom, odnosno video uređajem sa velikom rezolucijom u boji koji pravi video zapis čitavog kretanja vozila na određenom prostoru, sa mogućnošću da na licu mesta reprodukuje video snimak sa kretanjem vozila, njegovom izmerenom brzinom i prepoznavanjem registarskih tablica sa velike udaljenosti. Ovaj uređaj u odnosu na druge ima mogućnost i merenja brzine u pokretu, što znači da se može

koristiti i u službenom vozilu u pokretu. Uređaj ima takođe mogućnosti da registruje i druge događaje osim prekoračenja brzine, na primer: nepropisno prećicanje, nepropisno zaustavljanje i parkiranje, nezaustavljanje na znak crvenog svetla, neustupanje prvenstva prolaza pešacima od strane vozila i uviđaje i dr.

Pored toga „FAMA LASER III” pravi video zapis svih podataka koji su potrebni za dokazivanje saobraćajnog prekršaja kao što su: godina, mesec, dan, sat, minut, sekunde, signal nišana, režim merenja, merna brzina u km/h, merna udaljenost u metrima, prečnik laserskog snopa na mernoj udaljenosti, redni broj video zapisa, granična brzina identifikatornog uređaja, podaci o geografskoj širini i dužini u stepenima i minutima, audio vizuelne okolnosti saobraćajnog prekršaja i motorno vozilo sa jasno vidljivim registarskim tablicama i likom samog vozača.

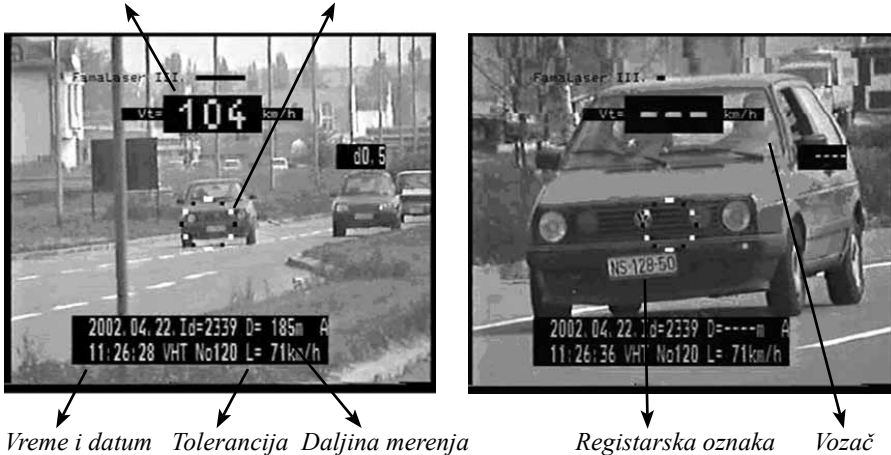
Tehničke karakteristike opisanog uređaja su takve da može meriti brzinu u opsegu od 0–400 km/čas. Vreme prikazivanja rezultata merenja je od 0,3–1 sekunde. Temperaturni opseg rada je od -5°C do $+40^{\circ}\text{C}$. Uređaj ima kolor LCD monitor sa video zapisom na odgovarajućoj kaseti. Najznačajnije su ipak dve karakteristike: merenje brzine kretanja se vrši na udaljenosti do maksimalnih 1.800 m, tako da vozač ne može da primeti službeno vozilo sa ovim uređajem i tačnost merenja je u toleranciji od $\pm 0,2$ m.

Na osnovu izloženih karakteristika pomenutog mernog instrumenta, vidi se da on otklanja sve negativne karakteristike Doplerovih radara i obezbeđuje postupajućem sudiji za prekršaje video zapis kretanja vozila okrivljenog sa tačno očitanom brzinom na određenoj udaljenosti i u određenom vremenu, sa mogućnošću da i okrivljeni sam neposredno nakon kontrole može da vidi kretanje vozila sa kojim je upravljao na određenom delu puta, kao i sebe za upravljačem.

U razgovoru sa pripadnicima saobraćajne policije, kao i sudijama za prekršaje, došao sam do saznanja da kontrolisani vozači posle pokazivanja reprodukovanih snimaka kretanja njihovog vozila ni u jednom slučaju nisu osporavali prekoračenje brzine, već su nastojali da izmole izricanje što blaže sankcije, a pogotovo da im se, ako je to moguće uslovi zaštitna mera zabrana upravljanja motornim vozilom a koja je za drastično prekoračenje brzine i obavezna. Ne treba zaboraviti ni činjenicu da se prezentovanjem video zapisa dolazi do priznanja prekršaja bez potrebe izvođenja drugih dokaza, što u velikoj meri doprinosi efikasnosti prekršajnog postupka. Osim toga, video zapis pruža mogućnosti postupajućem sudiji za prekršaj ili saobraćajnom policajcu da sazna i druge okolnosti kod ove vrste prekršaja, a to je na primer da li je prekršaj učinjen u blizni pešačkog prelaza, škole i slično.

U ovom poglavlju daje se nekoliko karakterističnih inserata, sa video zapisa saobraćajne policije (koji se daje kao prilog ovog rada) a koji se odnose na prekoračenja brzine, kao i statistički podaci sa video zapisa.

Brzina kretanja Marker na vozilu koje se snima

Vreme i datum Tolerancija Daljina merenja

Registarska oznaka Vozač

Objašnjenje uz slike:

Na ovim snimcima se vidi putničko vozilo registarski br. NS 128-50 koje je u Novom Sadu, na Veterničkom putu, u naseljenom mestu, prekoračilo brzinu za 44 km/h jer je na ovom delu puta dozvoljena brzina kretanja ograničena na 60 km/h. U ovoj situaciji se radi o osnovanoj sumnji da je vozač učinio prekršaj iz člana 226. stav 1. tačka 4. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima. Za ovaj prekršaj je predviđena novčana kazna od 5.000,00 do 25.000,00 dinara ili kazna zatvora do 60 dana uz obavezno izricanje zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom „B” kategorije u trajanju od tri do šest meseci. Interesantno je napomenuti da u pojedinim slučajevima vozači videvši ovo prekoračenje brzine koje su počinili nude da plate kaznu na licu mesta, a što nije dozvoljeno, jer za ovaj prekršaj nije predviđena novčana kazna u fiksnom iznosu. Ovaj video zapis može da posluži i rukovodećim radnicima u policijskim stanicama da sravne prekršajne prijave sa ovim zapisima, koji se inače na licu mesta ne mogu brisati, a sve u cilju da se spreče eventualne zloupotrebe bilo koje vrste od strane pripadnika saobraćajne policije.

Objašnjenje uz sledeće slike: Na ovom delu puta, odnosno u ulici Rume-
nački put u Novom Sadu, ograničenje brzine kretanja motornih vozila je 60
km/h, što znači da je u ovoj situaciji vozač putničkog motornog vozila preko-
račio brzinu kretanja za 16 km/h, čime je učinio prekršaj iz člana 228. stav 1.

tačka 3. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, za koji je propisana novčana kazna u fiksnom iznosu od 3.000,00 dinara koja se naplaćuje na licu mesta. Kontrolisanom licu se mora ponuditi da plati novčanu kaznu na licu mesta ili u ostavljenom roku, a u protivnom se mora podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka koji se vodi u stanici policije.

Brzina kretanja

Udaljenost 400 m

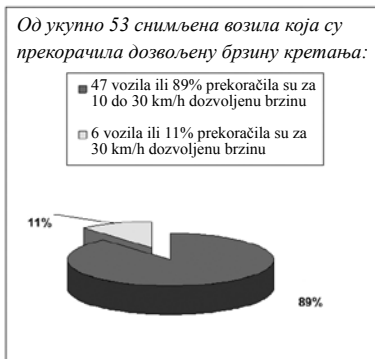
Brzina kretanja

Udaljenost 150 m

Objašnjenje uz slike: Na ovim slikama se vidi kretanje putničkog vozila na različitim udaljenostima, kao i činjenica da je vozač ovog vozila u naseljenom mestu na udaljenosti od 400 m od saobraćajne policije prekoračio dozvoljenu brzinu od 12 km/čas i da je na udaljenosti od 150 m verovatno primetio vozilo saobraćajne policije pa je naglo usporio kretanje vozila. Ovde se radi o prekršaju iz čl. 228. stav 1. tačka 3. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, i predviđena je novčana kazna u fiksnom iznosu od 3.000,00 dinara koja se naplaćuje na licu mesta.

Vozač i registarska tablica Neposredno ispred kamere

Grafikon broj 1

Sumirajući video zapis, sastavljen je grafikon broj 1 koji ukazuje na visinu prekoračenja brzine vozila u naseljenim delovima Novog Sada.

Utvrđivanje drugih činjenica i okolnosti

Prilikom snimanja ulica odnosno saobraćajnica, bilo da se radi o video zapisu ili fotografijama, može da se dođe do niza podataka odnosno činjenica koje mogu da posluže za utvrđivanje obeležja pojedinih prekršaja. Na fotografiji koja sledi vidi se jedna od najprometnijih ulica u Novom Sadu (Jevrejska ulica) u kojoj je velika frekvencija saobraćaja. Ova ulica ima magistralni karakter i u njoj je veliki promet vozila i gustina pešaka, zbog blizine pijace i

Pešak

Mokar kolovoz

Automobil

Pešački prelaz

Saobraćajni znak

obližnjih škola. Snimak pokazuje pešaka koji je stupio na pešački prelaz, a što zahteva od vozača motornog vozila da se zaustavi ispred pošačkog prelaza. Kao važna činjenica zapaža se mokar kolovoz koji zahteva oprezniju vožnju i prilagođavanje kretanja vozila ovom uslovu. Vidi se i saobraćajna signalizacija i saobraćajni znaci, kao i nepropisno parkirana vozila koja mogu uticati na bezbednost pešaka i ostalih učesnika u saobraćaju.

Snimci koji slede sačinjeni su prilikom uviđaja saobraćajne nezgode u kojoj su učestvovala dva putnička vozila. Na prvoj i drugoj slici vidi se mesto kontakta putničkih vozila na kolovozu sa obe strane ulice.

Ove fotografije ukazuju na mogući uzrok ove saobraćajne nezgode, a to je nepropisno uključivanje u saobraćaj jednog od vozila (putničko vozilo marke „mercedes“).

Na fotografijama koje slede zabeležena su oštećenja na vozilima. Vidi se da je putničko vozilo marke „jugo“, svojim prednjim, desnim bočnim delom udarilo u levu bočnu stranu vozila „mercedes“ koji se uključivao u saobraćaj u levu saobraćajnu traku, i to nepropisno. Vozač vozila „mercedes“ nije se prethodno uverio da radnju uključivanja vozila u levu saobraćajnu traku može izvesti bez opasnosti po ostale učesnike u saobraćaju.

Oštećenje

Prednje bočno oštećenje

Ovde nije potrebno veštačenje, jer iskusni sudija za prekršaje na osnovu položaja vozila i oštećenja na vozilima može lako da utvrdi čijom nepropisnom radnjom je došlo do nezgode, odnosno ko je odgovoran za prekršaj. Radi se o prekršaju iz člana 227. stav 2. u vezi sa stavom 1. tačka 4. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima, za koji je propisana novčana kazna od 8.000,00 do 40.000,00 dinara uz mogućnost izricanja zaštitne mere zabrane upravljanjem motornim vozilom u trajanju od 30 dana do 6 meseci.

Bočno oštećenje

Na fotografijama koje slede uočavaju se dva prekršaja. To su nepropisno parkirano vozilo i nepropisno kretanje vozila unazad, u ulici Železničkoj u Novom Sadu. Za nepropisno parkiranje predviđena je kazna u fiksnom iznosu od 2.000,00 dinara prema članu 229. stav 1. tačka 14. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima. Ovo se odnosi na vozača putničkog vozila registarskog broj NS 632-98.

Nepropisno parkirano vozilo

Nepropisno kretanje u nazad

Za nepropisno kretanje vozila unazad, koje ima za posledicu saobraćajnu nezgodu, propisana je novčana kazna od 2.500,00 do 20.000,00 dinara ili kazna zatvora prema članu 230. stav 2. u vezi sa stavom 1. tačka 5. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima. Ovo se odnosi na vozača putničkog vozila koji je pokušao da se vožnjom unazad uključi u saobraćaj i tom prilikom je izazvao saobraćajnu nezgodu.

Višekratno snimanje pružnog prelaza

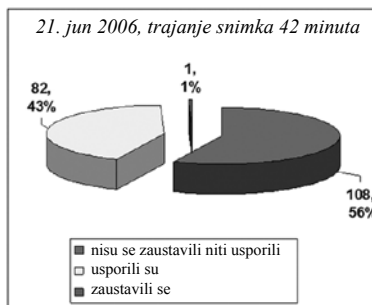
Statistički podaci Ministarstva unutrašnjih poslova pokazuju da je u Republici Srbiji na preko 5.500 km pruge sa 2.375 putnih prelaza za poslednjih sedam godina na ovim prelazima, odnosno ukrštanjima pruge i puteva, poginulo 120 ljudi kao i da se desilo na stotine saobraćajnih nezgoda. Zbog toga se pojavila potreba da se i ovi podaci bliže analiziraju i izuču ova pojava. U tom pravcu je izrađeno više video snimaka na pružnim prelazima.

Analizirajući više snimaka u trajanju od 42 do 45 minuta, koje sam uradio na teritoriji grada Novog Sada, na pružnom prelazu kod Sremske Kamenice, i gde postoji saobraćajni znak „STOP” (obavezno zaustavljanje), došao sam do zaključka da se u većini slučajeva vozači motornih vozila nisu zaustavili ispred znaka, niti su usporili kretanje svog vozila. To je preciznije prikazano na tri naredna grafikona.

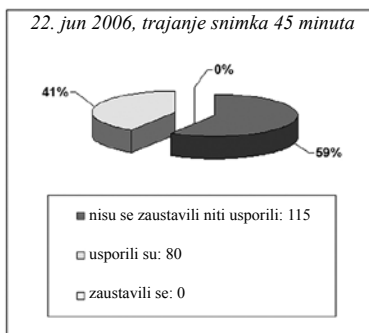
Iz ovog grafikona se vidi da se 21. juna 2006. godine za vremenski period od 42 minuta samo jedno putničko vozilo zaustavilo ispred saobraćajnog znaka, dok se 108 vozila uopšte nije zaustavilo, a 82 vozila je samo usporilo kretanje. Samo 1% vozača motornih vozila je poštovalo saobraćajni znak.

Iz sledećeg grafikona vidi se da se dana 22. juna 2006. godine u vremenu od 45 minuta nijedno vozilo nije zaustavilo ispred saobraćajnog znaka, tj. obeleženog pružnog prelaza.

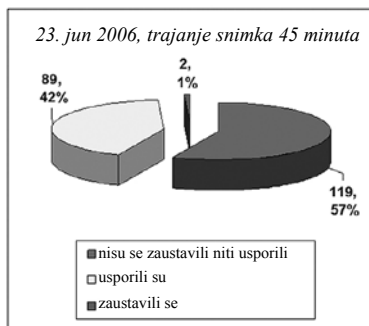
Na bazi podataka od 23. juna 2006. godine (grafikon br. 4), odnosno snimka od 45 minuta, vidi se da je 89 vozila samo usporilo, dok se njih 119 nije zaustavilo niti su usporili ispred saobraćajnog znaka „STOP”. Dakle, ukupno je samo za ovo

Grafikon broj 2

Grafikon broj 3

Grafikon broj 4

kratko vreme za 208 lica utvrđeno da su učinili prekršaj za koji je propisana mandatna kazna od 2000,00 dinara.

Da je umesto autora ovog rada na ovom mestu stajao policajac – saobraćajni inspektor, mogao je da naplati ukupno 416.000,00 dinara novčane kazne. Koliki bi tek efekat bio kad bi se ovde kontrola vršila neprekidno 24 sata. Nedvosmisleno je da ova situacija pokazuje da bi se sankcionisanjem ovakvih i sličnih prekršaja, pored nespornog finansijskog efekta u budžetu Republike Srbije, postigli efekti u sprečavanju krivičnih dela ugrožavanja bezbednosti saobraćaja sa poginulima i povređenima i velikom materijalnom štetom kao posledicom, o čemu je već bilo reči.

Za nepostupanje po saobraćajnom znaku prema članu 229. stav 1. tačka 33. Zakona o osnovama bezbednosti saobraćaja na putevima predviđena je novčana kazna koja se naplaćuje na licu mesta od 2.000,00 dinara. Ako je prozrokovana saobraćajna nezgoda, tada je propisana novčana kazna u rasponu od 3.000,00 do 25.000,00 dinara ili kazna zatvora od 40 dana sa mogućnošću izricanja zaštitne mere zabrane upravljanja motornim vozilom za period od 30 dana do 3 meseca.

U nastavku ovog teksta daju se i dva karakteristična inserta iz napravljenog video zapisa.

Putničko vozilo

Saobraćajni znak

Pružni prelaz

Putničko vozilo nije se zaustavilo ispred znaka „STOP”, niti je usporilo ispred istog znaka.

Љуба Слијепчевић, дипломирани правник
Правосудна академија Нови Сад

УСТАВНА ЖАЛБА – ПРАВО НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ СА УПОРЕДНИМ ПРИКАЗОМ УСТАВНЕ ТУЖБЕ У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТскоЈ*

Увод

Нови Устав Републике Србије од 08. новембра 2006. године (Сл. гласник Републике Србије бр. 83/06) донео је значајне промене у погледу улоге и положаја Уставног суда. Према овом Уставу функција Уставног суда Србије није само у томе да врши контролу законодавне власти и других носилаца нормативне делатности, већ и да постане неприкосновена институција заштите људских слобода и права и других темељних вредности на којима се заснива уставно устројство Републике Србије.

Непосредни облик заштите уставних слобода и права од стране Уставног суда био је и у неким ранијим Уставима и то у Уставу из 1963. Републике Србије, али није се говорило о уставној жалби већ о предлогу за покретање поступка за заштиту права самоуправљања и других основних слобода и права. Уставом из 1974. године непосредна заштита Уставом гарантованих права и слобода била је изостављена из Уставног суда. Ни Устав Републике Србије из 1990. године није утврдио надлежност Уставног суда да одлучује о уставној жалби. Од 1992. године грађани Србије су као држављани Савезне Републике Југославије имали могућност да поднесу уставну жалбу Савезном уставном суду.

*Рад је примљен: 10. 12. 2009.

Нови Устав Републике Србије увео је могућност подношења уставне жалбе и у одредби члана 170. се предвиђа: „Уставна жалба може се изјавити против појединачног акта или радње државног органа којем је поверено јавно овлашћење, а којим се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слобода зајамчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства заштите.”

Уставна жалба, као правно средство има своје особености одређене Уставом по којима се она разликује од свих других правних средстава установљених Уставом или законом. Те разлике дају јој карактер изузетног, односно допунског, супсидијарног правног средства. Тако је уставна жалба допуштена: 1) по исцрпљивању свих правних средстава за заштиту људских слобода и права и 2) кад нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

С обзиром да се након ратификације Европске конвенције о људским правима указало на озбиљне недостатке правног система Републике Србије у погледу заштите права на суђење у разумном року логично је да је у правни систем Републике Србије уведен институт уставне жалбе и њеног модалитета уставне жалбе у случају повреде права на суђење у разумном року. Повод је у сваком случају била неопходност усклађивања домаћег система заштите људских права предвиђених са стандардима из Европске конвенције за заштиту људских права и слобода посебно чл. 6. ст. 1 (право на суђење у разумном року) и чл. 13 (право на делотворан правни лек пред домаћим властима), те уставна жалба ово кршење треба да отклони.

Уставна жалба и Закон о Уставном суду Републике Србије

Уставна жалба је специфичан правни лек против повреде уставног права или слобода учињене појединачним актом или радњом државног органа или носиоца јавног овлашћења којим се омогућава субјектима права који сматрају да им је то право повређено или ускраћено да се под одређеним условима обрате Уставном суду.

Према одредби члана 170. Устава Републике Србије, уставна жалба као основни и најзначајнији облик жалбе установљене Уставом се може поднети под следећим условима:

- 1) да је повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом
- 2) да је повреда извршена појединачним актом или радњом државног органа или организације којој је поверено вршење јавних овлашћења

3) да су исцрпљена или да нису предвиђена друга правна средства за заштиту повређених права

Сва људска и мањинска права и слободе како индивидуална, тако и колективна могу се штитити путем уставне жалбе, независно од њиховог места у тексту Устава или су у наш правни систем унета међународним правом које обавезује Републику Србију.

Уставна жалба као правно средство има своје Уставом одређене особености, од којих се она разликује од свих других правних средстава установљених Уставом или законом. Те разлике се огледају у њеним својствима која јој дају карактер изузетног, односно допунског и супсидијарног средства. Тако је уставна жалба допуштена: 1) по исцрпљивању свих правних средстава за заштиту људских слобода и права и 2) кад нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

Према одредби члана 83. ст. 1. Закона о Уставном суду „Уставну жалбу може изјавити свако лице које сматра да му је појединачним актом или радњом државног органа или организације којој је поверено јавно овлашћење повређено или ускраћено људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом”.

Према одредби члана 7. ст. 1. Закона о Уставном суду „Одлуке уставног суда су коначне, извршне и општеобавезујуће”.

Уставна жалба због заштите уставног права – право на суђење у разумном року

У овом делу текста акценат ћемо ставити на ову другу ситуацију кад за покретање уставне жалбе нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту а то је уставно право – право на суђење у разумном року.

Устав Републике Србије у члану 166. предвиђа да је Уставни суд самосталан и независан државни орган који поред заштите уставности и законитости штити људска и мањинска права и слободе. Такође, чл. 22. Устава Републике Србије предвиђа „да свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом као и право на уклањање последица које су повредом настале”, а према одредби члана 32. Устава Републике Србије гарантује се „да свако има право да независан, непристрасан и законом установљен суд правично и у разумном року одлучи о његовим правима и обавезама” и те одредбе су правни основ за увођење уставне жалбе због повреде права на суђење у разумном року.

Повод за увођење овог модалитета уставне жалбе да се иста може покренути из разлога да нису исцрпљена или нису предвиђена друга

правна средства заштите била је неопходност усклађивања домаћег система заштите људских права са стандардима заштите предвиђеним у Европској конвенцији о људским правима, јер је након ратификације Европске конвенције за заштиту људских права почео пристизати већи број одлука у којима је указивано на озбиљне недостатке правног система Републике Србије у погледу заштите права на суђење у разумном року услед чињенице да грађани Републике Србије немају на располагању „делотворни правни лек” ради заштите „права на суђење у разумном року” које је гарантовано чланом 13 (право на делотворан правни лек пред домаћим властима) у вези члана 6. ст. 1 (право на суђење у разумном року) Европске конвенције за заштиту људских права.

Члан 82. ст. 2. Закона о Уставном суду Републике Србије (Сл. гласник Републике Србије 109/07) изричито је предвидео: „Уставна жалба може се изјавити и ако нису исцрпљена сва правна средства, а у случају када је подносиоцу жалбе повређено право на суђење у разумном року” предвиђено чланом 32. ст. 1. Устава Републике Србије.”

Увођење уставне жалбе од стране Устава Републике Србије чл. 170. и посебно увођење модалитета уставне жалбе због разумног рока од стране Закона о Уставном суду Републике Србије према чл. 82. ст. 2. представља интервенцију законодавца како би се отклониле даље повреде људских права гарантованих Европском конвенцијом о заштити људских права које су последица непостојања делотворног правног лека пред домаћим властима у смислу чл. 13. Конвенције, односно неразумно дугог трајања судског поступка у смислу чл. 6. ст. 1. Конвенције.

Садржина уставне жалбе регулисана је чл. 85. ст. 1. Закона о Уставном суду Републике Србије. Уставна жалба се предаје поштом или преко писарнице Уставног суда у три примерка. Мора да садржи: име и презиме, ЈМБГ, пребивалиште или боравиште, односно назив и седиште подносиоца уставне жалбе, име и презиме његовог пуномоћника, број и датум акта против којег је жалба изјављена и назив органа који је акт донео, назнаку људског или мањинског права или слободе загарантоване Уставом за које се тврди да је повређено, са ознаком одредбе Устава којом се то право јемчи. Потребно је навести разлоге жалбе и наводе у чему се састоји повреда или ускраћивање, захтев о ком Уставни суд треба да одлучи и потпис подносиоца уставне жалбе. Уз уставну жалбу подноси се и препис оспореног акта, доказ да су исцрпљена сва правна средства, као и други докази од значаја за одлучивање. Садржина уставне жалбе ради заштите права на суђење у разумном року није одређена, али је неспорно да су лични подаци и потпис подносиоца уставне тужбе облигаторни елементи.

У члану 89. ст. 3. Закона о Уставном суду стоји: „Одлука Уставног суда којом се усваја уставна жалба је правни основ за подношење захтева за накнаду штете или отклањања других штетних последица пред надлежним органом, у складу са законом.”

У циљу стварања услова да уставна жалба буде ефикасно правно средство чланом 90. Закона о Уставном суду Републике Србије је прописано да у случају када је уважена уставна жалба подносилац уставне жалбе може да поднесе пре подношења тужбе надлежном суду захтев за накнаду штете Комисији коју образује министар правде, који је дужан да у року од 30 дана одлучи о захтеву за накнаду штете. Уколико се не донесе одлука у министарству у року од 30 дана подносилац жалбе може код надлежног суда поднети тужбу за накнаду штете коју је претрпео због неразумно дугог вођења судског поступка.

Упоредно право – уставна тужба у Републици Хрватској

Република Хрватска је ратификовала Европску конвенцију о људским правима 1997. године и 2001. године била је суочена са истим проблемом као и Република Србија – питањем ефикасног правног лека у случају повреде права на суђење у разумном року. Уставни закон о Уставном суду Републике Хрватске предвидео је институт уставне тужбе Уставном суду у случају да суд није у разумном року донео одлуку о правима странке.

У Републици Хрватској су према Уставном закону о Уставном суду Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 49/02) биле предвиђене такође две врсте уставних тужби, једна која се подноси у року од 30 дана од дана пријема одлуке којом су исцрпљени сви правни лекови, те друга према одредби члана 63. ст. 1. Уставног закона о Уставном суду по којој је могуће подношење уставне тужбе и пре исцрпљивања свих правних лекова у случају да суд није у разумном року одлучио о правима и обавезама странке. У случају да Уставни суд усвоји уставну тужбу због недоношења одлуке у разумном року, Уставни суд у својој Одлуци која се објављује у службеном гласилу *Народне новине* одређује надлежном суду рок у којем је потребно одлучити о меритуму спора, с тим што рок почиње тећи од објаве Одлуке Уставног суда у *Народним новинама*. У својој одлуци истовремено је Уставни суд одлучивао и о сразмерној накнади подносиоцу тужбе ком су уставна права повређена и иста се исплаћивала из буџета Републике Хрватске преко Министарства финансија.

У смислу Европске конвенције о људским правима уставна тужба због недоношења одлуке у разумном року сматрана је делотворним правним

леком с обзиром да је испуњавала два основна услова за то: 1) убрзавање поступка и 2) накнаду штете због повреде права због дуготрајног вођења поступка.

Уставни суд Републике Хрватске је у неком периоду био ефикасан и донео је бројне одлуке којима се по правилу одређивао рок од шест месеци за доношење мериторне одлуке и досуђивао износ од 500,00–10.000,00 куна као накнаду штете коју је странка претрпела због неразумно дугог вођења судског поступка.

Међутим у пракси се показало нешто друго. У неком периоду је донесен велик број одлука Уставног суда по овом основу, али је Уставни суд постао претрпан предметима с овог основа, а и Уставни суд је имао мали број судија за оволики прилив предмета, па су и пред Уставним судом ти поступци постали дуготрајни и то с временом постаје неделотворан правни лек.

Остављено је да Уставни суд Републике Хрватске заврши спорове који су започети до 2005. године и још током 2007. године.

Захтев за заштиту права на суђење у разумном року

Новим Законом о судовима (*Народне новине*, бр. 150/05) уводи се нов механизам заштите који је истоветан са оним постављеним у Уставном закону о Уставном суду Републике Хрватске. У општим одредбама закона о судовима наводи се јемство на поштено суђење које укључује и право на суђење у разумном року. Новина коју доноси Закон о судовима је у томе што другачије уређује правни механизам заштите тог права у глави III под насловом „Заштита права на суђење у разумном року”. Наиме, према одредбама овог закона, странка која сматра да суд није о њеном праву одлучио у разумном року може непосредно вишем суду упутити захтев за заштиту права на суђење у разумном року, који одлучује у хитном поступку. Ако се захтев односи на поступак који се води пред Високим трговачким судом РХ, Високим прекршајним судом РХ или Управним судом РХ о захтеву ће одлучити Врховни суд Републике Хрватске.

Дакле, према новом уређењу, за захтеве у вези повреде разумног рока надлежни су судови и то непосредно виши суд (односно Врховни суд у односу на високе специјализоване судове). Тај суд сада одлучује о основаности захтева, те ако нађе да је до повреде права дошло одређује рок у којем суд пред којим је поступак у току мора одлучити о праву или обавези (односно о сумњи или оптужби за кажњиво дело подносиоца захтева), те такође одређује примерену накнаду подносиоцу захтева која му припада због повреде његовог права на суђење у разумном року. Дакле, обе компоненте заштите: 1) убрзање поступка и 2) обештећење учесника

неразумно дугог поступка су у надлежности судске власти. Суд би о њима требао одлучивати у хитном и сумарном ванпарничном поступку који је акцесоран главном поступку. Становиште Уставног суда је да би се судови требали служити већ утврђеним мерама и критеријумима из богате трогодишње праксе тог тела. Следеће правно средство које стоји на располагању подносиоцу захтева је жалба против решења донетог у наведеном поступку која се упућује Врховном суду Републике Хрватске у року од 15 дана. Тек коришћењем ових правних средстава исцрпљује се правни пут заштите права на суђење у разумном року, те се након њега може поднети уставна тужба. Дакле, уставна тужба се подноси искључиво у односу на рад Врховног суда и то: 1) на његово другостепено решење или 2) на његово првостепено решење (којим одлучује о захтеву поднетом за заштиту разумног рока у односу на судове за које је Врховни суд непосредно виши суд, или је на то овлашћен), односно на неразумно дуго трајање поступка пред самим Врховним судом. Разлика је што у задњем случају нема рока за подношење уставне тужбе, док у осталим случајевима уставна тужба се подноси у року од 30 дана од доставе одлуке Врховног суда.

Оно што је тражено и постигнуто новим системом је да се надлежност у вези питања уз повреду права на разумни рок задржава примарно унутар оквира судске власти те да је притисак који је оптерећивао једно тело – Уставни суд дисперзиран на двадесетпет надлежних судова (жупанијски, Високи прекршајни суд, Високи трговачки суд и Врховни суд Републике Хрватске), који задржавају једнака овлашћења каква је имао Уставни суд.

Посебан нагласак је на улози Врховног суда, који овим системом добија могућност да и у оквиру права на суђење у разумном року осигурава јединствену примену закона као највиши суд.

ЗАКЉУЧАК

Законодавство Републике Србије се мора прилагодити обавезама чл. 6. и 13. Европске конвенције за заштиту људских права које се односе на увођење ефикасног правног лека у случају повреде права на суђење у разумном року. Држава је та која мора обезбедити правни лек, али јој је остављено на вољу какав ће он бити. Важно је да правни лек буде делотворан, тј. да постоји могућност да се објективно утврди да је право прекршено и да се донесе обавезна и применљива одлука којом се оно успоставља или се на неки други начин отклања штета. Да би се знало да је правни лек стварно делотворан (ефикасан) треба пре свега да буде сигурно да ће

извршни органи стварно поступити према одлуци суда или неког другог надлежног органа. Зато није довољно да постоји само пропис него и задовољавајућа пракса. Уставни суд Републике Србије је 16. октобра 2008. године усвојио прву уставну жалбу у вези са суђењем у разумном року, тако да се може очекивати да ће установити своју праксу за коју је потребно да и Европски суд за људска права да своју оцену.

За очекивати је да ће се и у Републици Србији као у Републици Хрватској десити слична ситуација, да ће Уставни суд постати преоптерећен бројем ових уставних жалби, а посебно ако се има у виду чињеница да је у нашем законодавству накнада штете због повреде овог права у посебном поступку и требало би озбиљно започети са размишљањем да се надлежност пренесе на редовне судове уз истовремено досуђивање новчане накнаде због повреде овог права како би се остварила сврха и ефикасност овог правног лека.

ЛИТЕРАТУРА

- Славољуб Царић, *Суђење у разумном року*, Београд, Службени гласник, 2008.
- Јадранко Црнић, *Уставна тужба и право на примјерену накнаду због повреде уставног права*, Загреб, Чланак, *Нови информатор*, бр. 5037, 2007.
- Владимир Ђерић, *Уставна жалба*, Београд, Београдски центар за људска права, 2000.
- Европска конвенција о људским правима, Београд, Савет Европе, 2007.
- Ратко Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Београд, Службени гласник, 2008.
- Одлуке Уставног суда Републике Хрватске www.usud.hr
- Устав Републике Србије (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 83/06).
- Закон о судовима Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 150/05).
- Закон о Уставном суду Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 49/02).
- Закон о Уставном суду Републике Србије (*Службени гласник Републике Србије*, 109/07).
- Закон о судовима Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 150/05).

**SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA
održane 04. 03. 2011. godine**

1. CUNDRА MIRJANA (JMBG:2112984895038), diplomirani pravnik, rođena 21. 12. 1984. godine upisuje se 08. 02. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Sremskoj Mitrovici, Arsenija Čarnojevića 4/2.

2. KOVAČEVIĆ KANAZIR VANJA (JMBG:2102982175024), diplomirani pravnik, rođena 21. 02. 1982. godine upisuje se 04. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Maksima Gorkog 2b.

3. Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika KOVAČEVIĆ KANAZIR VANJA, advokatski pripravnik kod Mikeš Dragana, advokata u Novom Sadu, sa danom 03. 03. 2011. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

4. VRANIĆ MIROSLAV (JMBG:0807981810652), diplomirani pravnik, rođen 08. 07. 1981. godine upisuje se 04. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Somboru, Mite Popovića 9

5. Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika VRANIĆ MIROSLAV, advokatski pripravnik kod Zarić Dragana, advokata u Somboru, sa danom 03. 03. 2011. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

6. MILOŠEV DURAKOVIĆ RUŽICA (JMBG:3004963855032), diplomirani pravnik, rođena 30. 04. 1963. godine upisuje se 04. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Zrenjaninu, Kej 2. oktobra 9.

7. JANIĆ LJ. STRAHINJA (JMBG:2905976850084), diplomirani pravnik, rođen 29. 05. 1976. godine upisuje se 04. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Zrenjaninu, Jevrejska 8.

8. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VASILJEVIĆ MARINA, rođena 20. 04. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Radovanović Branimira, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

9. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LEŠKOV NIKOLINA, rođena 27. 08. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Botić Nataše, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

10. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KOSANOVIĆ MARKO, rođen 27. 09. 1976. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vlajković Milana, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

11. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MARKOVIĆ VLADIMIR, rođen 18. 11. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Arsenijević Boška, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

12. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ĐAKOVIĆ MARKO, rođen 20. 09. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đaković Jovanke, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

13. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BOJOVIĆ VLADIMIR, rođen 06. 05. 1971. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Antić Branislava, advokata u Novom Sadu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

14. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MALETIĆ SVETLANA, rođena 29. 09. 1977. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vla Bogdana, advokata u Futogu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu RAKIĆ TAMARA, rođena 24. 01. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đurđev Dušana, advokata u Temerinu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ČUBRILLO MIODRAG, rođen 07. 10. 1980. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Čevari Roberta, advokata u Temerinu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VUKIĆEVIĆ IVAN, rođen 05. 10. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vukićević Miodraga, advokata u Vrbasu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VUKIĆEVIĆ TADIJA, rođen 25. 07. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Vukićević Miodraga, advokata u Vrbasu, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu STEPANOVIĆ DRAGANA, rođena 21. 06. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Milošević Miroslava, advokata u Rumi, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LAZIĆ ALEKSANDRA, rođena 22. 03. 1980. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kunić Miodraga, advokata u Subotici, dana 04. 03. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

21. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine VUČKOVIĆ MILKA, advokat u Novom Sadu, sa danom 04. 03. 2011. godine, zbog penzionisanja.

22. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine MARINKOVIĆ ANĐELKA, advokat u Pančevu, sa danom 04. 03. 2011. godine, zbog penzionisanja.

23. VUČKOVIĆ MILKA (JMBG:2002953805170), diplomirani pravnik, rođena 20. 02. 1953. godine upisuje se 14. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine kao penzioner, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Futoška 31.

24. MARINKOVIĆ ANĐELKA (JMBG:0107954865052), diplomirani pravnik, rođena 01. 07. 1954. godine upisuje se 14. 03. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine kao penzioner, sa sedištem advokatske kancelarije u Pančevu, Vojvode Petra Bojovića 26/4.

25. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine PAPRIĆ TIJANA, advokat u Novom Sadu, sa danom 31. 01. 2011. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. – Popović Branivoj, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Paprić Tijane.

26. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine IVKOVIĆ GRABNER ZDENKA, advokat u Subotici, sa danom 09. 02. 2011. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. – Ferk Berenji Vlasta, advokat u Subotici, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Ivković Grabner Zdenke.

27. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine LADANJI ILONKA, advokat u Bezdanu, sa danom 15. 03. 2011. godine, na lični zahtev. Imenovana zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine. – Konjević Dragan, advokat u Somboru, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Ladanji Ilonke.

28. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine ŠEĆEROV UROŠ, advokat u Novom Sadu, sa danom 31. 01. 2011. godine, zbog zasnivanja radnog odnosa. – Šećerov Miomir, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Šećerov Uroša.

29. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine LAZIN JOVAN, advokat u Novom Kneževcu, sa danom 24. 02. 2011. godine, radi penzionisanja. Imenovani zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine. – Nikolić Dušan, advokat u Senti, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Lazin Jovana.

30. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine JANČIĆ MELANIJA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Šunjka Tomislava, advokata u Novom Sadu, sa danom 31. 01. 2011. godine.

31. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine ČOBANOV BOJANA, advokatski pripravnik u Subotici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Karanjac Racić Nevenke, advokata u Novom Sadu, sa danom 27. 01. 2011. godine.

32. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine STOJKOVIĆ SMILJANA, advokatski pripravnik u Sremskoj Mitrovici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Simić Dušana, advokata u Sremskoj Mitrovici, sa danom 20. 12. 2010. godine.

33. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine TRIFUNOVIĆ TOROVIĆ IVANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Maričić Vladimira, advokata u Novom Sadu, sa danom 16. 02. 2011. godine.

34. UZIMA SE NA ZNANJE da je LALIĆ MRAZEK MILICA, advokat u Novom Sadu, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta od 15. 02. 2011. do 14. 02. 2012. godine. – Beljanski Vladimir, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

35. UZIMA SE NA ZNANJE da je MANDIĆ IVANA, advokat u Bečeju, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta od 14. 02. 2011. do 13. 02. 2012. godine. – Mandić Ljubomir, advokat u Bečeju, određuje se za privremenog zamenika.

36. UZIMA SE NA ZNANJE da će ŠKUNDRIĆ MIODRAG, advokat u Pančevu, biti privremeno odsutan od 01. 03. do 31. 12. 2011. godine. – Jakovljević Stevan, advokat u Pančevu, određuje se za privremenog zamenika.

37. UZIMA SE na znanje da je MURTIN JOVANA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom nakon što je bila privremeno sprečena, dana 17. 02. 2011. godine. – Stojanov Mirjana, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

38. Uzima se na znanje da je STANOJEVIĆ DANILO, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Vla Bogdana, advokata u Futogu, dana 09. 02. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Stanojević Ž. Dragana, advokata u Novom Sadu, dana 10. 02. 2011. godine.

39. Uzima se na znanje da je POPOVIĆ DUŠAN, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Miladinović Dragana, advokata u Futogu, dana 31. 01. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Vukonjanski Kovač Blagoja, advokata u Bačkoj Palanci, dana 01. 02. 2011. godine.

40. Uzima se na znanje da je STOJKOVIĆ AJŠA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Korica Marine, advokata u Novom Sadu, dana 14. 02. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Savin Sonje, advokata u Novom Sadu, dana 15. 02. 2011. godine.

41. Uzima se na znanje da je SILAĐI MIKLOŠ, advokatski pripravnik u Bečeju, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Zedi Valerije, advokata u Bečeju, dana 24. 03. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Petrov Aleksandra, advokata u Bečeju, dana 25. 03. 2011. godine.

42. UZIMA SE NA ZNANJE da je ARSENOV DIJANA, advokat u Novom Sadu, preselila sedište svoje advokatske kancelarije u Indiju, Vinogradarska 71/a, počev od 26. 01. 2011. godine.

43. Uzima se na znanje da je BABIĆ NIKOLINA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 76a/3, počev od 01. 02. 2011. godine.

44. Uzima se na znanje da je VUČKOVIĆ GORDANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Bulevar oslobođenja 82/3, počev od 01. 03. 2011. godine.

45. Uzima se na znanje da je MUDRINIĆ DEJAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 17A/1, stan 10, počev od 08. 02. 2011. godine.

46. Uzima se na znanje da je BATINIĆ SNEŽANA, advokat u Bečeju, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Gerberovih 1, počev od 01. 02. 2011. godine.

47. Uzima se na znanje da je GUCULJ NENAD, advokat u Vršcu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Žarka Zrenjanina 75, počev od 01. 02. 2011. godine.

48. Uzima se na znanje da je RADMILOVIĆ SVETLANA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 4a, počev od 01. 03. 2011. godine.

49. Uzima se na znanje da je MUŠICKI PAVLE, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Železnička 38/1, počev od 21. 02. 2011. godine.

50. Uzima se na znanje da je SARIĆ BORIS, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Maksima Gorkog 6/3, stan 24, počev od 23. 02. 2011. godine.

51. Uzima se na znanje da je LESKOVAC MILICA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Železnička 38/1, počev od 02. 03. 2011. godine.

52. Uzima se na znanje da je odlukom Skupštine Grada Zrenjanina, promenjen naziv ulice u kojoj se nalazi sedište advokatske kancelarije PIŠTINJAT NEVENKE, advokata u Zrenjaninu, tako da ono sada glasi: Zrenjanin, Slobodana Bursaća 9.

SA SEDNICE UPRAVNOG ODBORA održane 01. 04. 2011. godine

1. RAJAČIĆ SAŠA (JMBG:1108975380032), diplomirani pravnik, rođen 11. 08. 1975. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Trg Ferenc Fehera 1.

2. Briše se iz Imenika advokatskih pripravnika RAJAČIĆ SAŠA, advokatski pripravnik kod Stevanić Nikole, advokata u Novom Sadu, sa danom 31. 03. 2011. godine zbog upisa u Imenik advokata ove Komore.

3. GUDALO BORIS (JMBG:1006983193066), diplomirani pravnik, rođen 10. 06. 1983. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Vase Stajića 27.

4. GUDALO SAŠA (JMBG:1006983193074), diplomirani pravnik, rođen 10. 06. 1983. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Vase Stajića 27.

5. DUGONJIĆ TANJA (JMBG:2409982825000), diplomirani pravnik, rođena 24. 09. 1982. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Sremska 4/1, lokal 5.

6. JANJUŠEVIĆ JELICA (JMBG:1710948835038), diplomirani pravnik, rođena 17. 10. 1948. godine upisuje se 06. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Novom Sadu, Bulevar oslobođenja 91.

7. BALINT A. ANTAL (JMBG:0704973820025), diplomirani pravnik, rođen 07. 04. 1973. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Senti, Benedek Eleka 11.

8. ZLATANOV JULIJANA (JMBG:2702964875024), diplomirani pravnik, rođena 27. 02. 1964. godine upisuje se 01. 04. 2011. godine u Imenik advokata Advokatske komore Vojvodine, sa sedištem advokatske kancelarije u Vršcu, Zmaj Jovina 37.

9. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu STANIVUK MIRELA, rođena 04. 04. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Pereski Slavka, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

10. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KORAC NADA, rođena 22. 07. 1987. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod mr Korać J. Mileta, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

11. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ČORIĆ DANIJELA, rođena 16. 03. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Mikeš Dragana, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

12. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu LUKIĆ MARINA, rođena 19. 10. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Beronja Božidara, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

13. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŽIGIĆ VEDRANA, rođena 12. 05. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bjelica Bogdana, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

14. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VESELINOVIĆ IVANA, rođena 23. 12. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Zevedić Olivera, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

15. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ŽUNIĆ TIJANA, rođena 19. 06. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Žunić Vitomira, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

16. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PAVLOV SANJA, rođena 07. 12. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod dr Veg Enike, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

17. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SALAJ JOVANA, rođena 22. 03. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šunjka Tomislava, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

18. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu PERKOVSKI KELEUVA ALEKSANDRA, rođena 03. 01. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bednarik Snežane, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

19. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu GLAVARDANOV KRISTINA, rođena 03. 03. 1983. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Đokić Sanje, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

20. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRMPOŠ GORDANA, rođena 12. 11. 1979. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Babić Nikoline, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

21. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu VUČKOVIĆ OLIVERA, rođena 16. 10. 1983. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Puhalović Aleksandra, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

22. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MATIĆ MINA, rođena 16. 10. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Kupres Slađane, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

23. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu SRDIĆ ALEKSANDRA, rođena 23. 07. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Gostović Ilije, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

24. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MASLEŠA ŽARKO, rođen 24. 05. 1985. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Prošić Zorana, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

25. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KORAC GORAN, rođen 21. 07. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Šunjka Tomislava, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

26. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu ARSENOV MIROSLAV, rođen 27. 04. 1978. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Rakić Radovana, advokata u Novom Sadu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

27. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KRUNIĆ BRANE, rođen 13. 08. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Matić Miroslava, advokata u Subotici, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

28. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu KOVAČ ATILA, rođen 12. 08. 1984. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Nađ Čabe, advokata u Subotici, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

29. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu BUTAŠ BELA, rođen 02. 09. 1982. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Bucko Đerđa, advokata u Subotici, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

30. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu DIMITRIJEVIĆ BOJAN, rođen 08. 08. 1977. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Dimitrijević Miodraga, advokata u Zrenjaninu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

31. UPISUJE se u Imenik advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine u Novom Sadu MILOJEVIĆ IVANA, rođena 21. 03. 1986. godine, na advokatsko-pripravničku vežbu kod Milojević Zorana, advokata u Zrenjaninu, dana 01. 04. 2011. godine, u trajanju od dve godine.

32. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine DAKIĆ JELENA, advokat u Novom Sadu, sa danom 01. 04. 2011. godine, na lični zahtev. – Perić Damir, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Dakić Jelene.

33. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine BAŠIĆ ZORAN, advokat u Novom Sadu, sa danom 13. 04. 2010. godine, radi ostvarivanja prava na invalidsku penziju. – Šoti Feđa, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Bašić Zorana.

34. BRIŠE SE iz Imenika advokata Advokatske komore Vojvodine RADUJKOVIĆ KOSTA, advokat u Novom Sadu, sa danom 21. 03. 2011. godine, radi zasnivanja radnog odnosa. – Imenovani zadržava članstvo u Posmrtnom fondu Advokatske komore Vojvodine. – Etinski Veljko, advokat u Novom Sadu, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Radujković Koste.

35. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine LAKIĆEVIĆ ŠILI JELENA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Lakićević dr Vuksana, advokata u Novom Sadu, sa danom 11. 03. 2011. godine.

36. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine JANKOVIĆ MIODRAG, advokatski pripravnik u Novom Sadu, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Popović Časlava, advokata u Novom Sadu, sa danom 10. 03. 2011. godine.

37. BRIŠE SE iz Imenika advokatskih pripravnika Advokatske komore Vojvodine MAKSIMOVIĆ MAJA, advokatski pripravnik u Subotici, na advokatsko-pripravničkoj vežbi kod Krpić Biserke, advokata u Subotici, sa danom 11. 03. 2011. godine.

38. UZIMA SE NA ZNANJE da je VUKOVIĆ MILENA, advokat u Irigu, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog bolesti počev od 01. 02. 2011. godine. – Prokić Veronika, advokat u Irigu, određuje se za privremenog zamenika.

39. UZIMA SE NA ZNANJE da je JOVIĆ SANJA, advokat u Novom Sadu, privremeno sprečena da obavlja advokatsku delatnost zbog porodijskog odsustva i odsustva radi nege deteta od 23. 03. 2011. do 21. 03. 2012. godine. – Mišćević Vojislav, advokat u Novom Sadu, određuje se za privremenog zamenika.

40. UZIMA SE NA ZNANJE da je ZEKIĆ DRAGOLJUB, advokat u Zrenjaninu, privremeno sprečen da obavlja advokatsku delatnost zbog bolesti počev od 30. 03. 2011. godine. – Popović Miša, advokat u Zrenjaninu, određuje se za privremenog zamenika.

41. UZIMA SE na znanje da je MUDRINIĆ MAJA, advokat u Novom Sadu, nastavila sa radom nakon što je bila privremeno sprečena, dana 01. 04. 2011. godine. – Popović Divna, advokat u Novom Sadu, razrešava se dužnosti privremenog zamenika.

42. UZIMA SE NA ZNANJE da je Mandić Marina, advokatski pripravnik u Zrenjaninu, promenila prezime, koje sada glasi Subotić.

43. UZIMA SE NA ZNANJE da je GUŽVIĆ MIRJANA, advokatski pripravnik u Novom Sadu, prekinula advokatsko-pripravničku vežbu kod Pekić Marka, advokata u Novom Sadu, dana 14. 03. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Đerković Miroslava, advokata u Novom Sadu dana 15. 03. 2011. godine.

44. UZIMA SE NA ZNANJE da je BARIŠIĆ ŽARKO, advokatski pripravnik u Bečeju, prekinuo advokatsko-pripravničku vežbu kod Sekulić Snežane, advokata u Bečeju, dana 21. 02. 2011. godine, te da istu nastavlja kod Žigić Daneta, advokata u Novom Sadu, dana 22. 02. 2011. godine.

45. UZIMA SE NA ZNANJE da se Mihok Janoš, advokat u Senti, razrešava dužnosti privremenog zamenika advokatske kancelarije Hunjadi Šandora, advokata u Senti. – Hireš Ivan, advokat u Senti, postavlja se za preuzimatelja advokatske kancelarije Hunjadi Šandora, advokata u Senti.

46. UZIMA SE NA ZNANJE da je POLIĆ LJILJANA, advokat u Vrdniku, preselila sedište svoje advokatske kancelarije u Novi Sad, Trg republike 20, lokal 18/II, počev od 01. 04. 2011. godine.

47. UZIMA SE NA ZNANJE da je MATEJIĆ ŽIVOJIN, advokat u Crepaji, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Pančevo, Vojvode Radomira Putnika 3/a, počev od 10. 03. 2011. godine.

48. UZIMA SE NA ZNANJE da je DŽIGURSKI BRANIMIR, advokat u Novom Sadu, preselio sedište svoje advokatske kancelarije u Sremsku Kamenicu, Dunavska 6, počev od 01. 04. 2011. godine.

49. UZIMA SE NA ZNANJE da je PROŠIĆ ZORAN, advokat u Novom Sadu, preselio svoju advokatsku kancelariju na adresu Trg republike 10, počev od 05. 03. 2011. godine.

50. UZIMA SE NA ZNANJE da je POPOVIĆ DIVNA, advokat u Novom Sadu, preselila svoju advokatsku kancelariju na adresu Železnička 21/III, stan 6, počev od 01. 04. 2011. godine.

Upravni odbor

Уређивачки одбор „Гласника” моли сараднике да текстове за објављивање достављају уз уважавање следећих сугестија:

- примерак рада доставити одштампан и потписан
- по могућности, доставити рад и електронском поштом (*panonija@eunet.rs*) или на дискети
- фусноте писати у дну одговарајуће странице
- у библиографским подацима за књиге уз уобичајене податке обавезно навести и издавача
- уз чланке доставити резиме и кључне речи
- пожељно је да се достави и превод резимеа на енглески, немачки или француски језик.

ГЛАСНИК
АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

излази 12 пута годишње
у месечним свескама

Оснивач, власник и издавач: Адвокатска комора Војводине.
Годишња претплата: за земљу 10.000,00 дин., за иностранство
110 евра (текући рачун број 340-1482-43
са назнаком „за Гласник”)

Овај број је закључен 08. априла 2011. г.

Тираж: 1700 примерака

Према мишљењу Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01-412/91-01 од 11. априла
1991. године на ову публикацију плаћа се основни
порез на промет по Тарифном броју 8. став 1. тачка 1.
алинеја 10. Тарифе основног пореза на промет.

Компјутерски слог: *Татјана Божић*, Нови Сад

Штампа: OFFSET PRINT, Нови Сад